

Koronavírus tüskéi a gyermek családi életén

Szülő – gyermek kapcsolattartás végrehajtása a rendkívüli helyzetben

Lezárás dátuma:

2021.11. 14.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	1
Bevezetés	2
1. Irányadó jogforrások.....	5
1.1. Nemzetközi és európai uniós jogforrások	5
1.2. Nemzeti szabályozás.....	7
2. A gyermek és a különélő szülő kapcsolattartása	10
2.1. A valóság számszerű jellemzése.....	10
2.2. A kapcsolattartási jog tartalma	11
2.3. A kapcsolattartás kikényszeríthetősége	12
2.4. A gyermek véleménye	13
3. A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás.....	15
3.1. Az eljáró bíróság.....	15
3.2. Az eljárás iránti kérelem.....	16
3.3. Az ügy érdeme	17
3.4. A gyermek akarata	19
4. A kapcsolattartás végrehajtása a világjárvány alatt	21
4.1. A világjárványról.....	21
4.2. Bírósági nézőpontok.....	22
4.3. Problémafelvetés	24
5. Alkotmányossági kontroll és alternatív megoldás	26
5.1. Kihívások	28
5.2. Alternatív megoldással a boldog gyermekkorért	29
5.2.1. A mediáció szakaszai.....	31
5.2.3. Külföldi kitekintés	33
6. Záró gondolatok	35
Forrásjegyzék	37
Felhasznált irodalom.....	37
Felhasznált jogforrások.....	39
Felhasznált internetes források	40
Egyéb felhasznált források	41

Bevezetés

A keleti bölcsélet úgy tartja, hogy *„Egy gyermek élete olyan, mint egy papírlap, melyen minden arra járó nyomot hagy.”* Bár a szükséges védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat, ennek megvalósítása elsősorban – az államot és a társadalmat megelőzően – a család kötelessége.¹ A gyermek személyiségének harmonikus kibontakozásához szeretetteljes légkörre, biztonságra, békére és rendezett családi környezetre van szükség.² A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő- gyermek viszony, s a gyermeknek a szülei tudják megadni a számára szükséges stabil családi háttérrel, védelmet és gondoskodást. A szülők élettársi, vagy házastársi kapcsolatának felbomlásával a gyermekhez fűződő szülői kötelék nem szakad el.³ A különélő szülő gyermekkel való kapcsolattartási joga a gyermek jogaival egyenrangú, azonban e jogok összeütközésekor feltétlen előnyt élveznek a gyermek jogai, azaz mindennek ez alá kell rendelődnie, mivel a családi jogviszonyokban a gyermek érdeke és jogai fokozott védelemben részesülnek.⁴ Ezzel összhangban a különélő szülő és gyermeke közti kapcsolattartás szabályozása, illetve annak végrehajtása körében is elsődlegesen a gyermek érdeke az irányadó.⁵ A gyermek mindenk felett álló érdekének érvényesítése alkotmányos követelmény, olyan objektív értékrend, amit valamennyi szabály alkalmazásakor tiszteletben kell tartani.

A gyermekkel kapcsolatos viták elbírálásánál a gyermek nem tárgya az őt érintő eljárásoknak, döntéseknek, hanem olyan legfőbb érdekeltje, akiért az eljárás minden résztvevője (hatóságok, szülők, szakértők, jogi képviselők) fokozott felelősséggel tartozik. A létbiztonságunkat megrendítő világválság bénító rendkívüli körülményei elmélyítették a szülők gyermek sorsa iránti felelősségét, és fókuszba került az a megközelítés, mely szerint a gyermek mindenk felett álló érdeke, mint alapvető jog egyben kötelező alkotmányos korlátot is jelent a különélő szülő kapcsolattartási joga vonatkozásában.

A tanulmány a gyermek és a különélő szülő közti kapcsolattartásra vonatkozó határozat világválság idején való végrehajtásával összefüggő joggyakorlatot célozza

¹ 3047/2013. (II. 28.) AB határozat, Indokolás [55]; 3018/2016. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [33]–[34].

² 17. számú Irányelv a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról.

³ Alaptörvény XVI. cikk (3) bekezdés.

⁴ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.) 4:2. § (1) bekezdés.

⁵ Ptk. 4:178. § (1) bekezdés, Kúria Pfv. 20.104/2019/5.

bemutatni.⁶ A kapcsolattartás végrehajtásáról szóló döntés mindig egyedi ügyekben való döntés. A jogszabályi szempontok szerinti mérlegelés során az egyedi ügyek sajátos körülményeit a humánjárvány okozta rendkívüli körülmények közt kellett értékelni.⁷

2020. március 1-től hatályba lépett a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény (továbbiakban: Bnpt.) azon rendelkezése, miszerint a gyámhatóságok helyett a járásbíróságok előtt van lehetőség olyan nemperes eljárásokat kezdeményezni, melyek tárgya a kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtása.⁸ A hatáskörváltozást követően szinte közvetlenül betört a világjárvány hazánkba is.

A dolgozat arra a kérdésre is keresi a választ, hogy mi a jognak a valódi funkciója a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárásokban? Vajon a bár kógens, de a jogalkalmazónak kereteket adó anyagi és eljárási szabályok képesek a szülők egymás közötti, valamint gyermekük közötti kapcsolat valódi megteremtésére? A jog feladata-e az érzelmek kezelése, vagy legalábbis nyugvópontra juttatása? Szakmai gyakorlatom⁹ során volt szerencsém számos olyan ügyet megismerni, melyek tárgya a kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtása volt. Megdöbbenve tapasztaltam, hogy ugyanazon gyermeket érintően felmerült egy-egy konkrét hatósági ügy szinte láncolattá fűződve végigkíséri a gyermek sorsát csaknem addig, amíg a gyermek nagykorúvá válik. Vajon a szülők egymás iránti feszült, negatív érzelmi viszonyulása feloldható, kezelhető a közhatalmi jogalkalmazás során? A szülők sok esetben voltaképpen a jogtól – mint legális állami kényszer útján érvényesíthető normarendszertől – várják a megoldást a gyermekeikkel való érzelmi kötelék (szeretetkapcsolat) fenntartása vagy helyreállítása végett. Képes-e a jogalkalmazás nevelő hatással ráébreszteni a szülőket a gyermekük iránti saját, egyéni szülői – erkölcsi és jogi – felelősségére? A tanulmány a kapcsolattartás végrehajtása iránti eljárások keretében eldöntendő kulcskérdések vizsgálata során a konfliktushelyzetben álló szülők közti „kapcsolati szerződés” létrejöttét szorgalmazza.

⁶ Kiemelendő, hogy a világjárvány következtében elrendelt rendkívüli ítélkezési szünet nem vonatkozott a kiskorú gyermek kapcsolattartásáról szóló határozat végrehajtása iránti eljárásokra.

⁷ „Koronavírussal kapcsolatosan mindenki számára hozzáférhető ismeretek szerint a betegség cseppfertőzéssel, személyes találkozás, vagy tárgyak érintésével terjed. A fertőzés elkerülése az ilyen kontaktusok számának minimalizálásával csökkenthető. A bíróság álláspontja szerint „a szülői felügyeleti jogokat gyakorló szülő [...] akkor jár el helyesen és felelősségteljesen, ha a fertőzés elkerülése érdekében ezeket az alkalmakat csökkenti.” Lsd. 067/2021. (II. 24.) AB határozat.[3.]

⁸ Bnpt. 22/A. § (3) bekezdés.

⁹ Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal, Hatósági Főosztály, Perképviselési és Felügyeleti Osztály

A téma feldolgozása során a hagyományos jogtudományi kutatási módszerek közül a jogtörténeti vizsgálat mellett alapvetően a joggyakorlat-elemzés és a jogdogmatika-elemzés segítette feltárni a vizsgált témát.¹⁰ A joggyakorlat-elemzés megvalósításához kiváló lehetőségnek bizonyult szakmai gyakorlatom, hiszen volt szerencsém számos olyan ügyet megismerni, melyek tárgya a kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtása volt. A gyakorlaton töltött időszak elmélyítette bennem a téma súlyát és fontosságát. Külföldi kitekintést is végeztem kutatásom során, mely lehetővé tette, hogy teljeskörűen megismerjem és feltárjam a kapcsolattartás végrehajtásának szabályait a koronavírus sújtotta időszakban.

¹⁰ LIGETI György, HÉRA Gábor: Módszertan. A társadalmi jelenségek kutatása, Osiris Kiadó és Szolgáltató Kft., Budapest, 2017, 120-130.o.

1. Irányadó jogforrások

A kiskorú gyermek érdekének védelmét következetesen figyelembe veszi a nemzetközi és az európai közösségi jogalkotás, amely szabályokat elismer és nemzeti szabályainkban szentesít a magyar jogalkotó.

A gyermekek sorsa felől közgondolkodás történeti sarokpontjaiként felidézve: míg a középkorban nem volt jellemző a gyermek iránti érzékenység, mert úgy vélték, hogy ha a gyermek megélt anyja vagy dajkája gondoskodása nélkül is, akkor már önállóan is képes az életre, addig ez a felfogás a polgárosodás kezdetén változik meg számottevő mértékben.¹¹ Jelen fejezet taglalja a releváns nemzetközi, európai és hazai jogforrásokat, melyek keretet adnak a kapcsolattartás szabályainak.

A gyermek sajátos jogalanyiséga, jogainak specifikus jellege folytán a gyermeki jogok elismertetése hosszú és kitartó küzdelem eredménye volt, amelynek kiteljesedését az 1989-ben elfogadott a gyermek jogairól szóló Egyezmény jelentette.¹²

1.1. Nemzetközi és európai uniós jogforrások

Arra tekintettel, hogy mind az EU, mind az ET valamennyi tagállama részes fele a Gyermekjogi Egyezménynek¹³, az európai gyermekjogi szabályozás fejlődésének alapkövévé vált az Egyezmény. Az Egyezmény kiemelt fontosságát mutatja, hogy a gyermekekkel kapcsolatos jogalkotási eszközök kifejezetten hivatkoznak a Gyermekjogi egyezményre, illetve az Egyezmény elvei és rendelkezései európai szinten beépültek a kötelező erejű eszközökbe és az ítélkezési gyakorlatba.¹⁴ Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye rögzíti, hogy mindkét szülőjétől vagy ezek egyikétől külön élő szülő gyermekének joga van személyes kapcsolatot és közvetlen érintkezést fenntartani mindkét szülőjével, mely jog csak akkor korlátozható, ha az a gyermek legfőbb érdekével ellentétes.¹⁵

¹¹ FAIX Nikolett: A gyermeki jogok kialakulása a nemzetközi jogban és az igazságszolgáltatásra gyakorolt hatásuk. In: Eljárásjogi Szemle. 2016/4. szám, 1. o.

¹² RÓZSÁS Eszter: A gyermekjogok tartalma, érvényesülése és védelme, Doktori (PhD) értekezés, Pécs, 2008. Letöltés helye: [rozsas-eszter.phd.ert\(pte.hu\)](https://rozsas-eszter.phd.ert(pte.hu)) (Megtekintve:2021.11.01.)

¹³ Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményét az ENSZ Közgyűlése New York-ban, 1989. november 20-án fogadta el, Magyarországon kihirdette a 1991. évi LXIV. törvény.

¹⁴ Kézikönyv a gyermekjogokra vonatkozó európai jogról. A gyermekek jogainak gyakorlásáról szóló egyezmény, 25. I. ETS No. 160. (Strasbourg, 1996), Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg, 2016., 27-28.o.

¹⁵ Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményét az ENSZ Közgyűlése New York-ban, 1989. november 20-án fogadta el, Magyarországon kihirdette a 1991. évi LXIV. törvény, 9. cikk 3. pont.

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 2000. évi bevezetése mérföldkövet jelentett, hiszen az EU fejlődésében a demokrácia és az emberi, gyermeki jogok védelme szempontjából rendkívül fontossággal bírt.¹⁶ Az Európai Unió Alapjogi Chartája¹⁷ elsősorban a Gyermekjogi Egyezmény terminológiájára épít a kapcsolattartási szabályokat illetően, miszerint a gyermeknek joga van ahhoz, hogy mindkét szülőjével rendszeres, közvetlen és személyes kapcsolatot ápolhasson, azt az esetet leszámítva, ha ez a gyermek érdekeivel ellentétes.

A kapcsolattartás kérdéskörét illetően a Brüsszel II.a. rendelet¹⁸ is tartalmaz rendelkezést. A rendelet deklarálja, hogy a szülői felelősség megállapítása, gyakorlása, korlátozása vagy megszüntetése iránti ügyek közé tartoznak a kapcsolattartási ügyek is.¹⁹ A Brüsszel II.a. rendelet²⁰ azon rendelkezése emelendő ki, miszerint a gyermeknek abban az esetben is joga van mindkét szülőjével kapcsolatot tartani, ha a szülők eltérő tagállamban élnek. A rendelet a láthatás kifejezést használja, amely a gyermek korlátozott időre való elvitelét jelenti a gyermek szokásos tartózkodási helyétől eltérő helyre.²¹

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye²² alapján mind az apának, mind az anyának alapvető joga a gyermekeikkel való kapcsolattartás. Az Egyezmény kiemelten rámutat arra, hogy irreleváns a kapcsolattartáshoz való jog szempontjából, hogy a felek házassága felbontásra került-e.

Az Európa Tanács égisze alatt megalkotott gyermekekkel való kapcsolattartásáról szóló 2003. évi egyezménynek az volt a célja, hogy megállapítsa a kapcsolattartás megfelelő gyakorlásának biztosítékait, illetve garantálja annak a kereteit, hogy a gyermek visszatérhessen a róla gondoskodó másik szülőhöz a kapcsolattartás végén. E célból következik az, hogy az egyezmény többnyire eljárási jellegű rendelkezéseket tartalmaz. Hangsúlyozandó, hogy az egyezmény meghatározza a személyes találkozás fogalmát, de semmiképp nem szűkíti le a kapcsolattartást a személyes találkozó formájára.²³

¹⁶ Kézikönyv a gyermekjogokra vonatkozó európai jogról. I.M., 21. o.

¹⁷ Európai Unió Alapjogi Chartája, 24. cikk.

¹⁸ A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 2201/2003/EK rendelet

¹⁹ Brüsszel II.a. rendelet 1. cikk (1) bekezdés b) pont, (2) bekezdés a) pont.

²⁰ Brüsszel II.a. rendelet 41. cikk.

²¹ SZEIBERT Orsolya: A családjogi harmonizáció kérdései és lehetőségei Európában. HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2014., 184.o.

²² Emberi Jogok Európai Egyezménye Róma, 1950. november 4., Magyarországon kihirdette A 1993. évi XXXI. törvény, 8. cikk.

²³ *Explanatory Report to the Convention on Contact concerning Children. II. 6.-10.* (Strasbourg, 15.V.2003.)

Az ismertetett nemzetközi és uniós források alapjaiban határozzák meg a nemzeti szabályozást is. Kifejezésre juttatják azt, hogy a gyermekek elsősorban jogaik birtokosai és nem kizárólag védelem tárgyát képező személyek. A gyermekeket valamennyi alapvető jog megilleti, sőt ezenkívül külön rendelkezések is vonatkoznak rájuk annak érdekében, hogy érvényre juthasson a gyermek elsődleges, mindent felülíró érdeke.²⁴ A nemzetközi források alapján a gyermek kiemelt, vagy legjobb érdeke azt is jelenti, hogy kiemelt figyelmet kell szentelni a gyermek szüleivel való közeli és szoros kapcsolatának szükségletére.²⁵

1.2. Nemzeti szabályozás

A hazai szabályozáson is tetten érhető, hogy részben nemzetközi hatásra fokozatosan változott a gyermekek jogairól alkotott felfogás. A gyermeki jogok hosszú időszak után nyertek magas szintű jogszabályi védelmet.

Hazánkban alapvetően három formában valósul meg a gyermekek jogainak szabályozása: az első az alaptörvényi szintű szabályozás, amely elismeri és biztosítja azokat az emberi jogokat, amelyek a gyermekekre is vonatkoznak. A második szinten a kizárólag vagy főleg gyermekekre vonatkozó jogok találhatók, melyek döntően a Gyermekvédelmi törvényben lettek rögzítve. Végül az utolsó szabályozási szinten a speciális normák foglalnak helyet, mint például a Büntető Törvénykönyvben lefektetett szankciók a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása²⁶ esetén.²⁷

A nemzeti jogforrási hierarchia csúcsán Magyarország Alaptörvénye a gyermek és szülő kapcsolattartáshoz való jogát kívánja biztosítani és akként rendelkezik, hogy „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, tiszteletben tartsák”,²⁸ valamint „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz”.²⁹

A 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (továbbiakban: Ptk.) is kifejezetten deklarálja a kapcsolattartáshoz való jogot, hangsúlyozza azt, hogy a gyermeknek kifejezetten joga van ahhoz, hogy közvetlen kapcsolatot tartson fenn különélő szülőjével, mégpedig

²⁴ Kézikönyv a gyermekjogokra vonatkozó európai jogról. I.M., 17.o.

²⁵ SOMFAI Balázs: Kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, 2009., 26. o.

²⁶ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 210. §.

²⁷ SOMFAI Balázs: I.M., 20. o.

²⁸ Magánszférához való jog, in. Alaptörvény, VI. cikk (1) bekezdés.

²⁹ Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés.

közvetlenül és személyesen.³⁰ Deklarációt nyer az is, hogy elsősorban a gyermeket nevelő szülő köteles biztosítani, hogy a kapcsolattartás zavartalanul megvalósuljon a különélő szülő és a kiskorú gyermek között.³¹ A kapcsolattartás szabályaira a 17. számú Irányelv³² rendelkezései is irányadóak, mely hangsúlyozza, hogy a szülők a házasság felbontását követően is felelősséggel tartoznak a gyermek sorsáért. A házasság felbontása nem eredményezheti azt, hogy a gyermek elveszítse az egyik szülőjét, az érzelmi kapcsolatnak továbbra is fenn kell maradnia.

A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.) kimondja azt, hogy a kapcsolattartás célja, hogy a különélő szülő vagy más kapcsolattartásra jogosult szülő a gyermek nevelését, fejlődését állandó figyelemmel kísérhesse, és tőle telhetően segítse.³³ A Ptk. kapcsolattartás szabályozására vonatkozó rendelkezését a Gyer. számottevő esetben kiegészíti, az adott szabályokat részleteiben taglalja.³⁴

A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) - *hatályát veszítette a Ptk. hatálybalépésével* - is deklarálta, hogy a gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles biztosítani a zavartalan kapcsolattartást.³⁵ A Csjt. rendelkezései harmonizáltak a Gyermek Jogairól Szóló Egyezmény 9. cikkében foglaltakkal, ami a mai Ptk. szabályanyagáról is elmondható a kapcsolattartás vonatkozásában.³⁶

A jogforrási szabályok számbavétele során hangsúlyozandó az, hogy a végrehajtás körében minden olyan eljárási szabály tekintetében, amelyre a Bnpt. mint speciális jogforrás nem tér ki, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban: Pp.), mint mögöttes jogforrás alkalmazandó.³⁷

Az irányadó jogforrások áttekintésének lezárásaként, egyúttal az olvasói érdeklődés fenntartása iránt már itt utalok a 2020. március 1. napjától hatályosult hatáskörváltozás okán arra, hogy a kiskorú gyermek és a különélő szülő közötti kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtása iránti nemperes eljárásoknak a járásbírói hatáskörbe való áthelyezését megelőzően más jogalkalmazói szemlélet volt az uralkodó. Ezen időszakban a

³⁰ Ptk. 4:176. §.

³¹ Ptk. 4:178. § (1) bekezdés.

³² 17. számú Irányelv a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról. VI. pont.

³³ Gyer. 27. § (1) bekezdés.

³⁴ SZEIBERT Orsolya: Családi jog. ELTE Eötvös Kiadó, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, 2018., 250.o.

³⁵ Csjt. 92. § (1) bekezdés.

³⁶ FILÓ Erika, KATONÁNÉ PEHR Erika: Gyermeki jogok, gyermekvédelem. HVG Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009., 149.o.

³⁷ Bnpt. 1. § vö. 2. §.

gyámhatóság járt el, ha nem volt folyamatban házassági vagy szülői felügyelet rendezése iránti per és a kapcsolattartásról a szülők, illetve az arra jogosultak nem tudtak megegyezni. A gyámhatóság döntött abban az esetben is, ha a kapcsolattartás kérdésében eredetileg a bíróság döntött, de a határozat jogerőre emelkedésétől számított két év elteltével kérte bármelyik szülő vagy a kapcsolattartásra jogosult más személy a kapcsolattartás megváltoztatását. Ugyanakkor a korábbi szemlélet is fontosnak tartotta a mediáció lehetőségét, hogy az a kapcsolattartás rendezését jelentős módon segítse és felgyorsítsa.³⁸

³⁸ BARZÓ Tímea: A különélő szülő kapcsolattartási jogát ellehetetlenítő szülői magatartás polgári jogi és büntetőjogi jogkövetkezményeiről. In: Miskolci Jogi Szemle, 14. évfolyam (2019) 2. különszám, 87.o.

2. A gyermek és a különélő szülő kapcsolattartása

A kapcsolattartás alapvető intézmény azon családok számára, ahol a szülők nem közösen nevelik a gyermeket, vagy egyik szülő sem neveli a gyermeket. A rendszerinti esetkör akkor áll elő, ha a szülők házassága felbontásra került, vagy élettársi kapcsolatukat megszakították, vagy külön élnek.³⁹ Hangsúlyozandó, hogy a szülői jogok és kötelezettségek nem a házassággal, hanem a gyermek születésével keletkeznek. Ezzel összhangban, azokban az esetekben is felmerül a szülői felügyelet rendezése és azon belül a kapcsolattartás kérdése, ahol a szülők között nem volt házassági kötelék, így ennek hiányában nem került sor a házasság felbontására. Ennek okán érint oly sok gyermeket és szülőt a kapcsolattartás intézménye.

2.1. A valóság számszerű jellemzése

Évtizedről évtizedre egyre több házasság kerül felbontásra az Európai Unióban. 2017-ben például átlagosan ezer uniós lakosra két darab válás jutott, ami több mint kétszer annyi, mint 1965-ben.⁴⁰ Az adatok tükrében látható, hogy régmúlt időszakból kiindulva, évszázadon átívelően sajnos egyre több házassági kötelék bomlik fel világszerte. Az Európai Unióban a válások aránya Lettországon és Litvániában a legaggasztóbb, szinte napi szintű a válás.⁴¹

Hazánkban 1867. óta vezetnek statisztikát a válások számának alakulásáról. Az 1900-as évek elején csaknem évente ezer válás történt. Ezek száma az első világháborút megelőző években háromezerre emelkedett, míg a nagy világválság időszakában jelentősen csökkent a válások száma. Jól érzékelhető, hogy a válások számának alakulását a társadalmi jelenségek is befolyásolják.⁴²

³⁹ SZEIBERT Orsolya: Családi jog. I.M., 242. o.

⁴⁰ A válások demográfiai jellemzői. In: Statisztikai Tükör (Központi Statisztikai Hivatal). 2019. III. évf.

⁴¹ Eurostat report: *EU crude divorce rate on the rise*. Letöltés helye: [EU crude divorce rate on the rise - Products Eurostat News - Eurostat \(europa.eu\)](#) (Megtekintve: 2021. 09.15.)

⁴² Trianon hatása a házasságok és válások alakulására. In: Országgyűlési könyvtár. 2020. Letöltés helye: [Trianon hatása a házasságok és válások alakulására | Országgyűlési Könyvtár \(ogyk.hu\)](#) (Megtekintve: 2021. 09. 15.)

Az elmúlt harminc évben, a válások számának alakulását hazánkban, a következő táblázat szemlélteti:

A válások számának alakulása Magyarországon⁴³

Vizsgált év	Válások száma
1990	24 888
2010	23 873
2019	17 600
2020	15 200

A válások száma az ezredfordulót követő évtizedben 24–25 ezer körül alakult, majd az évtized végétől kezdődött csökkenés eredményeként 2014-ben ötven év után először esett 20 ezer alá. Az ezt követő időszakban némi ingadozással, de továbbra is a csökkenő tendencia érvényesült. Az igazi áttörés 2020-ban történt, amikor a bíróságok 15 200 házasságot bontottak fel, ami 14%-kal, mintegy 2400-zal kevesebb az előző évinél. Ráadásul a válások száma az 1950-es évek vége óta nem volt ennyire alacsony. Álláspontom szerint a válásra vonatkozó kedvező adatokhoz, a családpolitika szerves módon hozzájárult. Ennek ellenére nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a kedvező adatok háttérében releváns szerepet játszott a koronavírus-járvány miatt elrendelt rendkívüli ítélkezési szünet. Az előző évhez viszonyítva ebben a három hónapban 3850-nel kevesebb jogerős ítélet született, ami az év hátralevő hónapjaiban részben pótlásra került, de összességében a válások száma így is jelentősen elmaradt az egy évvel korábbtól.⁴⁴

2.2. A kapcsolattartási jog tartalma

A kapcsolattartási jog tartalma szerint magában foglalja a személyes találkozás lehetőségét a gyermekkel, a gyermek elvitelét (ideértve eltérő rendelkezés hiányában a külföldre vitelt is) a lakó- vagy tartózkodási helyéről, a gyermekkel való huzamos együttlét lehetőségét, elsősorban az ünnepek időszakában. Mindezek mellett a kapcsolattartási jog, a személyes találkozás nélküli kapcsolat fenntartására is kiterjed.⁴⁵ A Gyer. konkretizálja a személyes

⁴³ KSH.

⁴⁴ KSH. Népmozgalomra vonatkozó adatszolgáltatás, 2020.

⁴⁵ Ptk. 4:180. §

találkozás nélküli kapcsolat körét: különösen a levelezés, telefonkapcsolat, illetve informatikai eszköz útján történő kapcsolat fenntartását, valamint kiemeli e körben az ajándék és csomagküldés lehetőségét.⁴⁶ A kapcsolattartás formáját illetően lehet folyamatos, időszakos és felügyelt.^{47 48}

2.3. A kapcsolattartás kikényszeríthetősége

A szülők közötti élettársi, illetve házastársi kötelék megszakadása, a szülők különválása nem jár a szülői felelősség megszűnésével, ideértve a szülő és a gyermek közötti kapcsolattartást.⁴⁹ A szülőnek a kiskorú gyermekkel való kapcsolattartása nemcsak joga, hanem kötelezettsége is, míg a kiskorú gyermek oldalán ez egyértelműen csak jogként jelenik meg.⁵⁰ A szülő kötelezettségeként is felfogott kapcsolattartás azonban felveti a végrehajthatóság kérdését, ugyanis számos jogrendszer⁵¹ azt az álláspontot követi, hogy ez a kötelezettség jogilag aligha kikényszeríthető arra tekintettel, hogy nem szolgálná a gyermek mindenek felett álló érdekét.

A német Alkotmánybíróság megállapította⁵², hogy a szülő kapcsolattartási kötelezettsége elvi síkon jogszerűen kikényszeríthető, de ez a gyermek érdekeivel ellentétes lehet, tehát a szülői kapcsolattartás szabályait teljes mértékben a gyermek érdekei határozza meg.⁵³ Ezt az álláspontot képviseli a finn Legfelsőbb Bíróság is.⁵⁴

A magyar jogalkotó felfogása szerint a kapcsolattartási kötelezettséget kikényszeríteni aligha lehet, hiszen az a gyermek érdekeivel ellentétesen hatna. Ugyanakkor a kötelezettség szó kifejezésre juttatja a jogalkotó azon elvárását, hogy a gyermekért való felelősség nem szűnik meg a szülők közötti kapcsolat megszűnésével, és a kapcsolattartás nem csupán találkozást, hanem annál sokkal többet jelent.⁵⁵

⁴⁶ Gyer. 27. § (3) bekezdés.

⁴⁷ Gyer. 27. § (2) bekezdés.

⁴⁸ A tanulmány elsősorban a folyamatos kapcsolattartás szabályaira fókuszál.

⁴⁹ MAIR Jane – ÖRÜCÜ Esin: *Harmonised Norms of Responsibilities Facing Reality*. In: Mair Jane – Örücü Esin: *Juxtaposing legal systemsn and the principles of european family law on parental RESPONSIBILITIES*. Antwerp – Oxford – Portland, 2010., 292. p.

⁵⁰ SZEIBERT Orsolya: A családjogi harmonizáció kérdései és lehetőségei Európában. HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2014. 172.o.

⁵¹ német, olasz

⁵² *Lüderitz – Dethloff* [1 BvR 1620/04] számú német Alkotmánybírósági döntés.

⁵³ Filó Erika: A gyermekvédelem nagy kézikönyve, Complex Kiadó, Budapest, 2011., 584.o.

⁵⁴ KIRKI-SUONIO, Kirsti: *Finnish National Report*. In: BOELE-WOELKI, Katharina – BRAAT, Bente – CURRY-SUMNER, Ian: *European Family Law in Action*. Oxford, 2005.

⁵⁵ BIHARY Ákos, DEMÉNY Zoltán: Különélő szülő és gyermek kapcsolattartása I. – Általános szabályok. In: *Ecovis Hungary Legal Folyóirata*, 2021/1. 12.o.

Ezzel ellentétes nézőpontra helyezkedik az osztrák és a litván jog, miszerint kikényszeríthető kötelezettségről van szó a kapcsolattartási jogot, kötelezettséget illetően.⁵⁶

2.4. A gyermek véleménye

Vajon a gyermek véleménye mennyiben lehet releváns a szülővel való kapcsolattartás fenntartásra tekintetében? Az elmúlt évtizedektől kezdődően előtérbe került az az álláspont, hogy a gyermek önálló jogok hordozója. A Gyermekjogi Egyezmény az ítélőképességében lévő gyermek számára biztosítja azt a jogot, hogy kinyilváníthassa véleményét az őt érintő kérdésekben, ebből következően a különélő szülővel való kapcsolattartás kérdéskörében is.⁵⁷

A gyermekek jogainak gyakorlásáról szóló egyezmény a gyermek eljárási jogai közé sorolja azt, hogy kifejthesse álláspontját és előzetesen értesüljön az őt érintő döntések következményeiről.⁵⁸ Ezzel egybehangzóan deklarálja az Alapjogi Charta is azt, hogy a gyermekeknek joguk van ahhoz, hogy véleményüket szabadon kifejezhessék az őket érintő ügyekben, de véleményüket életkoruknak és értettségüknek megfelelően lehet figyelembe venni.⁵⁹

A szerző álláspontja szerint a gyermek véleményének relevanciája vonatkozásában az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának iránymutatása az irányadó. A gyermekbarát igazságszolgáltatás abban is megmutatkozik, hogy a szülők közötti jogvitában érintett (ideértve a kapcsolattartás kérdését is) gyermeket is szükséges meghallgatni, illetve tájékoztatni, tanácsot adni számára.⁶⁰ Mindent összevetve, a gyermek véleménye a kapcsolattartási perekben esszenciális szereppel bír, de figyelemmel kell lenni a gyermek ítélőképességére, mely nem az életkor függvénye. A gyermek véleményének megismeréséhez, általában lélektani szakemberek közreműködésére van szükség.

Szakmai gyakorlatom során olyan ügyet is vizsgáltam, mely a Kúria elé került. A nagyszülői kapcsolattartási jog önállósága körében mondta ki a Kúria azt, hogy amennyiben a hatóság úgy véli a kapcsolattartás kérdésében figyelembe vehető a gyermek véleménye, akkor

⁵⁶ SZEIBERT Orsolya: A családjogi harmonizáció kérdései és lehetőségei Európában. I.M., 173.o.

⁵⁷ ENSZ Gyermekjogi Egyezmény, 12. cikk. (Elfogadta az ENSZ Közgyűlése New York-ban, 1989. november 20.-án Magyarországon kihirdette 1991. évi LXI. törvény.)

⁵⁸ A Kézikönyv a gyermekjogokra vonatkozó európai jogról. I.M., 45.o.

⁵⁹ Európai Unió Alapjogi Chartája, 24. cikk (1) bekezdés.

⁶⁰ Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról (2010).

azt a gyermek mindenek felett álló érdekeinek érvényre juttatása miatt beszerezheti, és nagy súllyal értékelheti is a döntéshozatal során.⁶¹

⁶¹ A Kúria nagyszülői kapcsolattartásról szóló Kfv. VI.38.356/2019/2. számú végzés.

3. A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás

A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás polgári nemperes eljárás, melynek univerzális célja a polgári igazságszolgáltatás keretén belül a jogrend védelme. A polgári nemperes eljárások a polgári per szabályaitól eltérően bonyolódnak le. Egy adott jogvita nemperes eljárás keretében történő eldöntése egyszerűbb, rugalmasabb és költséghatékonyabb, mint a polgári per.⁶² Az egyszerű eljárás jegyében fontos változást jelentett a gyámhatósági eljárásokhoz képest, hogy 2020. július 16. napján a jogalkotó soron kívülé minősítette ezen nemperes eljárásokat.⁶³

A bíróság a kérelem beérkezését követően megvizsgálja, hogy a kapcsolattartásra vonatkozó bírósági vagy gyámhatósági határozatban foglaltakat betartották-e. Abban az esetben, ha a bíróság megállapítja, hogy megszegték a határozatban foglaltakat, akkor a bíróság a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtását végzéssel rendeli el, mégpedig végrehajtható okirat kiállításával. Az eljárás hatékonyságát és gyorsaságát szolgálja, hogy a végzés elleni fellebbezésnek nincs halasztó hatálya.⁶⁴

3.1. Az eljáró bíróság

Az új hatásköri szabályozás folytán a gyámhatóság közigazgatási hatósági hatásköréből átkerült a bíróságok polgári igazságszolgáltatási hatáskörébe nemperes eljárásnak a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás. Ennek háttérében az a megfontolás áll, hogy a kapcsolattartás tárgyában hozott határozatok végrehajtása iránt hatékonyabban és fokozott eljárási garanciák mellett szülessen döntés.⁶⁵ Hangsúlyozandó, hogy az eljárás a bíróságok hatáskörébe 2020. március 1. napjától került, amely azt jelenti, hogy a 2020. február 29-ig gyámhatósághoz benyújtott kérelmek elbírálása továbbra is a gyámhatóság hatáskörében maradt.⁶⁶ E hatásköri változásról szóló döntés hatálybalépését

⁶² NAGY Adrienn, WOPERA Zsuzsa: Polgári eljárásjog II., Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2018., 317.o.

⁶³ MÁRTON Andrea: A gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti új bírósági eljárás első gyakorlati tapasztalatai. In: Jogi Fórum Publikáció. Budapest, 2020.

⁶⁴ Bnpt. 7/A fejezet, 22/A. § (1) és (3) bekezdés.

⁶⁵ A 2017. évi CXVIII. törvény a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról változásai 2020. március 1. napjától, a törvény 7/A. alcíméhez. In: Polgári Perrendtartás. HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft., Novissima Kiadó., 2020. március 1.

⁶⁶ T/8016. számú törvényjavaslat az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról. 198. o.

követően huszonkilenc kérelem érkezett be a járásbíróságokra, csupán pár nap leforgása alatt.⁶⁷

Ami az illetékességi szabályokat illeti, az a bíróság járhat el, amelynek területén a kapcsolattartással érintett gyermek belföldi lakóhelye, ennek hiányában belföldi tartózkodási helye található. Ha bíróság illetékessége ez alapján nem állapítható meg, a Budai Központi Kerületi Bíróság lesz illetékes az ügyben.⁶⁸

3.2. Az eljárás iránti kérelem

A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti kérelmet formanyomtatvány kitöltésével szükséges előterjeszteni, melynek számos tartalmi követelménye van. Az eljárás résztvevőinek beazonosítása céljából meg kell jelölni az eljáró bíróságra vonatkozó adatokat, fel kell tüntetni a kérelmezőre és a kérelmezetre vonatkozó adatokat, megjelölni szükséges a kapcsolattartással érintett gyermek adatait, valamint annak leírása is elvárás, hogy milyen magatartás vagy mulasztás akadályozza vagy zavarja a kapcsolattartást. Végül esszenciális eleme a kérelemnek maga a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásának elrendelése iránti határozott kérelem.⁶⁹

A kérelmet a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegésétől (objektív határidő) vagy annak a kérelmező tudomására jutásától (szubjektív határidő) számított 30 napon belül lehet előterjeszteni. A határidőt az elmaradt kapcsolattartás pótlása esetén a kapcsolattartás pótlására megállapított legközelebbi megfelelő időpont lejártától kell számítani.⁷⁰ A határidő anyagi jogi jellegűnek minősül, ennek következtében a kérelemnek a határidő utolsó napján meg kell érkeznie a bírósághoz.⁷¹ A határidő kapcsán egy gyakorlatban felmerülő problémára is érdemes rávilágítani, mely akkor áll elő, amikor olyan kérelmek érkeznek a bírósághoz, melyek több, eltérő időpontban megvalósult magatartásra alapítottan tartalmazzak kérelmet a végrehajtás elrendelése iránt, és legalább egy esetben a kérelem előterjesztésére nyitva álló határidő letelt. Ítélezési álláspont szerint, míg a jogi képviselő nélkül eljáró fél esetén a bíróság hiánypótlást rendel el, amelynek keretében a kérelmező a

⁶⁷ Gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtása - Több kérelem is érkezett. Letöltés helye: [Gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtása - Több kérelem is érkezett | Magyarország Bíróságai \(birosag.hu\)](#) (Megtekintve: 2021. 09. 05.)

⁶⁸ Bnpt. 22/A. § (4) és (5) bekezdés.

⁶⁹ Bnpt. 22/B. § (1) bekezdés.

⁷⁰ Bnpt. 22/B. § (3) bekezdés.

⁷¹ 4/2003. számú PJE határozat.

kérelmét módosíthatja, ha annak feltételei fennállnak, addig a jogi képviselővel eljáró fél esetén a bíróság hiánypótlás nélkül visszautasíthatja a kérelmet (a Pp. 176. § alapján).⁷²

Hangsúlyozandó, hogy a bíróság szigorú szabályokat követ a kapcsolattartás végrehajtása iránti kérelem kellékeire vonatkozóan. Két út képzelhető el. Az egyik, hogy a kérelem alkalmas az érdemi elbírálásra, akkor azt a bíróság közli a kérelmezettel, egyúttal felhívja arra, hogy a bíróság által megfelelőnek tartott határidőn belül nyilatkozzon a kérelemre. A másik, hogy a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása elrendelésének feltételei nem állnak fenn, emiatt a bíróság a kérelmet elutasítja, mely ellen van helye fellebbezésnek.⁷³

3.3. Az ügy érdeme

A kapcsolattartás végrehajtását a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegése alapozza meg. E magatartás felróhatóságot feltételez, mely aktív vagy passzív (mulasztás) magatartással is megvalósítható. A Bnpt. 22/B. § (4) bekezdése alapján a bíróságnak nem az önhibát, hanem a felróhatóságot kell vizsgálnia a kérelmezetti oldalon. A felróhatóság, az önhibához képest objektivizált és általánosabb fogalom, mely az adott helyzetben általában elvárható magatartás mércéjét jelenti. A kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltak megszegésének minősül, ha a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett neki felróható okból

- határidőben nem tesz eleget kapcsolattartási kötelezettségének,
- a határozatban megállapított határidő alatt nem pótolja az elmaradt kapcsolattartást,
- a kapcsolattartást kellő indok nélkül akadályozza vagy
- egyéb módon megghiúsítja a gyermekkel való zavartalan kapcsolattartást.⁷⁴

A bíróság a kérelmet meghatározott, konkrét időpontra vonatkozóan vizsgálja meg. Számos alkalommal előfordul, hogy a végrehajtásra irányuló kérelem olyan időpontra irányul, amely tekintetében nem jogosítja fel a kérelmezőt a kapcsolattartásra a határozat, így a kérelmet a bíróság elutasítja.⁷⁵

⁷² MÁRTON Andrea: A gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti új bírósági eljárás első gyakorlati tapasztalatai. I.M.

⁷³ HARMATI ERIKA, VÖLCSEY Balázs: Új nemperes eljárás a bíróság hatáskörében: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás. In: Családi Jogi, 2020/1.

⁷⁴ Bnpt. 22/B. § (4) bekezdés.

⁷⁵ MÁRTON Andrea: A gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti új bírósági eljárás első gyakorlati tapasztalatai. I.M.

Abban az esetben, ha a bíróság megállapítja, hogy a kérelmezett megszegte (akár aktív, akár passzív magatartással) a kapcsolattartásra vonatkozó határozatban foglaltakat, elrendeli a végrehajtást. Ilyenkor a bíróság tudatja a féllel, hogy a végzés kézhezvételét követően esedékes kapcsolattartásnak a kapcsolattartásra vonatkozó határozat szerinti időpontban és módon köteles eleget tenni. Továbbá köteles az érintett a kapcsolattartásra jogosultnak fel nem róható okból elmaradt kapcsolattartás pótlását mihamarabb, de legkésőbb hat hónapon belül pótolni. Ha a kérelmezett a felhívást követően neki felróható okból nem teljesít, akkor a végrehajtást elrendelő végzésben figyelmeztetni kell a jogkövetkezményekre.⁷⁶

Ha az önkéntes teljesítés az érintettnek felróható okból marad el, a bíróság a következő intézkedéseket alkalmazhatja:

- gyámhatóság megkeresése, annak érdekében, hogy a család- és gyermekjóléti intézményrendszer bevonásával hozzájáruljanak a kérelmezett teljesítéséhez,
- pénzbírság kiszabása⁷⁷ (a pénzbírság ismételten kiszabható, ha a kérelmezett a pénzbírságot kiszabó végzésben megállapított határidő alatt sem teljesítette a kötelezettségét)⁷⁸
- a gyermek rendőrség közreműködésével történő átadását rendelheti el, abban az esetben, ha kapcsolattartás szabályainak megszegésére rendszeresen és visszatérően kerül sor,⁷⁹
- a gyámhatóság megkeresése a szülői felügyeleti jog rendezése vagy a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránt per megindítása érdekében (kizárólag akkor, ha az a kiskorú gyermek érdekében áll, és azt a szülő vagy harmadik személy is kéri),
- feljelentés kiskorú veszélyeztetése vagy kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása miatt.⁸⁰

A hatáskörváltozást megelőzően felmerült gyámhatósági jogalkalmazói tapasztalatok tükrében elmondható az, hogy az esetek nagyobb számában a kiszabott bírság kellő visszatartó erővel bírt. Azonban, néhány, a szülők közti elmélyült konfliktus okán több évet is rendszeresen érintő végrehajtási ügyekben a gyakran ismételt és egyre magasabb összegű bírság sem vezetett eredményre, nem mozdította elő az önkéntes jogkövetést. A bírágon kívüli intézkedések, így büntetőfeljelentés a kapcsolattartás akadályozása miatt, vagy a

⁷⁶ Bnpt. 22/C. § (2) bekezdés.

⁷⁷ A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 174. § c) pont.

⁷⁸ Bnpt. 22/D. § (4) bekezdés.

⁷⁹ Vht. 180/B. §

⁸⁰ Bnpt. 22/D. § (2) bekezdés.

védelembe vételi eljárás megindítása a gyermek veszélyeztetettsége miatt, illetve súlyos esetben a szülői felügyeleti jog rendezése iránti perindítás a másik szülőnél való elhelyezés céljából, nem bírt kellő visszatartó erővel. Számos kutatás igazolta azt, hogy a legtöbb intézkedés hatástalan maradt az olyan szülővel szemben, akinek kifejezett célja a kapcsolattartás megfiúsítása volt.⁸¹

A jelenleg hatályos szabályozás szerint azonban a bíróság a kapcsolattartás szabályainak rendszeres és visszatérő megszegése esetén a gyermek rendőrség közreműködésével történő átadását is elrendelheti,⁸² amely markáns megjelenése az állami legális kényszernek. Kiemelendő ugyanakkor, hogy a bíróság a végrehajtásnak azt a módját köteles elrendelni, amely az ügy összes körülményeit figyelembe véve mérlegelése szerint a leghatékonyabban mozdítja elő a kötelezettség teljesítését. A bíróság jogosult arra, hogy egyszerre több intézkedés alkalmazását is elrendelje. A bíróság intézkedéseinek elrendeléséről szóló végzés elleni fellebbezésnek pedig nincs halasztó hatálya.⁸³

3.4. A gyermek akarata

Szakmai gyakorlatom során számos olyan ügy tényállásait ismerhettem meg, melyekben a kapcsolattartásra azért nem került sor, mert a gyermek kifejezetten tiltakozott a különélő szülővel való személyes találkozások ellen. A különélő szülő, mint kapcsolattartásra kötelezett gyakran arra hivatkozik, hogy azért nem valósult meg a kapcsolattartás (illetve nem valósul meg hónapok vagy akár év óta), mert a gyermek nem akar elmenni és Ő nem fogja kényszeríteni. A kapcsolattartáshoz való jog a gyermek oldalán kizárólag jogosultságként jelentkezik, és a kapcsolattartás végrehajtása során is elsődleges szempont kell legyen a gyermek jóléte és mindenekfelett álló érdekének érvényre juttatása. Vajon kötelezhető a gyermek akarata ellenére a különélő szülőjével való kapcsolattartásra?

A bíróság döntése a kapcsolattartás végrehajtásának elrendelését kezdeményező különélő szülő bírósági vagy gyámhivatal döntésben foglaltak szerint rendezett jogainak gyakorlását biztosítja, ekként a bírósági kötelezés címzettje nem a gyermek, hanem a kérelmezett gondozó szülő. Ennek okán ezekben az ügyekben, esetről-esetre alapos mérlegelést igényel az arról szóló álláspont kialakítása, hogy a gyermek tiltakozása, különélő szülőjétől való elzárkózása valóban minden *befolyásolásától mentes-e*. Elkeseredetten

⁸¹ NÁDAY Judit: Külön a gyermektől – problémás kapcsolattartás. In: Wolters Kluwer Jogászvilág, 2014.

⁸² Vht. 180/B. §

⁸³ Bnpt. 22/D. § (3) - (5) bekezdés.

tapasztaltam, hogy temérdek ügyben, a szülőket az egymással való csatáik kötik le, melyben szinte eszközként használják kiskorú gyermekeiket. Ilyen esetekben nemhogy a gyermekek elsődleges, mindenkinek felett álló érdeke nem tud érvényre jutni, hanem a gyermek egyenesen áldozattá is válik. Egységes a joggyakorlat abban a tekintetben, hogy a gyermek akaratára nem hivatkozhat a kötelezett, mert neki kell a gyermeket úgy felkészíteni a kapcsolattartásra, hogy a gyermek elmenjen a másik szülővel. *A szülők egymás közti rossz viszonyának rendezése nem a kapcsolattartás végrehajtásához tartozó kérdés.* A szülők közötti vitás kérdés eldöntését nem lehet a gyermekre áthárítani. A pszichológia úgy látja, hogy a gyermek nyilván annak a szülőnek akar elsősorban megfelelni, akivel együtt él. Ha a gondozó szülő rossz színben tünteti fel a másik szülőt, a gyermeket bevonja kettőjük konfliktusába, akkor a gyermek szinte biztos, hogy elhárítja a másik szülővel való találkozást. Mindezekkel összhangban arra a megállapításra kell jussak, hogy bizony felmerülnek esetek, amikor a gyermek (befolyásolt átmeneti) akarata ellenére, meg kell valósuljon a különélő szülővel való kapcsolattartása, s épp a gyermek érdekeire tekintettel, azért hogy a gyermek ne szakadjon el a különélő szülőjétől a másik szülő egyoldalú befolyásának hatására.

A szülő-gyermek érzelmi köteléket, a harmonikus szeretetkapcsolatot közhatalom gyakorlásával lehetetlen kikényszeríteni. A jog, mint a magánautonómiába való beavatkozási eszköz nem képes arra és nem is rendeltetése, hogy a kapcsolattartást, közös szülői felelősség érvényesülése nélkül, illetve helyett biztosítsa. A zavartalan kapcsolattartás akkor tud megvalósulni, ha a szülők képesek együttműködni, „kapcsolati szerződést” kötni és a gyermek érdekét, kiegyensúlyozott fejlődését szem előtt tartani. Meggyőződésem, hogy a közhatalom gyakorlásával lefolytatott eljárásoknak nem az a célja és rendeltetése, hogy az érintett egyének (akár a gyermek, akár a szülők) érzelmeit felébressze, formálja, fejlessze, vagy bizalmi köteléket építsen ki. A tanulmány ennek okán külön fejezetben⁸⁴ vizsgálja azt, hogy milyen módon valósítható meg leginkább a gyermek-szülő, szülő-szülő közötti viszony minél gyorsabb és hatékonyabb rendezése a jól kimunkált eljárási szabályokon túl.⁸⁵

⁸⁴ 5.2. fejezet

⁸⁵ A Gyer. tartalmazta a végrehajtási eljárás kérelemre történő felfüggesztésének azt az esetkörét, amikor a 14. életévét betöltött gyermek befolyásmentes, önálló akaratnyilvánításának eredményeként nem tart igényt a kapcsolattartásra. A felfüggesztés további feltétele volt, hogy a felek gyermekvédelmi közvetítő eljárást vegyenek igénybe vagy a felek bármelyike kérje a kapcsolattartás megvonását vagy újraszabályozását. Úgy vélem rendkívül fontos a gyermekek akaratának figyelembevétele, egészséges mentális és fizikai fejlődésük érdekében. A felfüggesztés időt biztosít a gyermekeknek arra is, hogy letisztázzák magukban érzelmeiket és talán idővel készen álljanak a találkozásokra, mégpedig szabad akaratukból.

4. A kapcsolattartás végrehajtása a világjárvány alatt

4.1. A világjárványról

Az Egészségügyi Világszervezet (a továbbiakban: WHO) a Covid-19-járványt 2020. január 30. napján közegészségügyi-járványügyi sürgősségi helyzetnek nyilvánította.⁸⁶ A 2009. évi XCI. törvénnyel kihirdetett sürgősségi helyzet Nemzetközi Egészségügyi Rendszabályai járványügyi intézkedési kötelezettséget jelentettek a magyar állam számára.⁸⁷ Ennek következtében 2020. március 11. napján Magyarország Kormánya a 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelettel az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó járvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében Magyarország egész területére veszélyhelyzetet hirdetett ki.⁸⁸

Ezt követően 2020. március 27. napjától a Kormány kijárási korlátozást vezetett be, amely alapján az adott személy lakóhelyét vagy tartózkodási helyét csak akkor hagyhatta el, ha azt a rendeletben rögzített alapos indokból tette.⁸⁹ Ilyen alapos indoknak minősült a szülői jogok és kötelezettségek gyakorlása.⁹⁰

A Kormány alapvető célja továbbra is az, hogy megvédje a magyar emberek életét és egészségét, valamint mérsékelje a gazdasági károkat és megőrizze a munkahelyeket, ami gyors és hatékony döntéshozatalt igényel. E rendelkezések legfőbb célja, hogy az ország mielőbb maga mögött tudhassa a járvány időszakát.⁹¹

A vírus továbbterjedésének megfékezése alapjaiban változtatta meg életünket, mind a gazdasági élet, mind a társadalmi normák tekintetében. A társadalom különböző szegmenseinek hamar reagálnia kellett az új kihívásokra, garantálni kellett a gazdaság legalább létszükségletet kielégítő működését és a jogügyletek lebonyolítására is megfelelő megoldást kellett találni.

A világjárvány, a fentiekben már említett új hatásköri szabály hatálybalépését követően szinte nyomban (2020. március 11.) betört Magyarországra, így az új hatásköri szabály

⁸⁶WHO hivatalos oldala. Letöltés helye: [IHR Emergency Committee on Novel Coronavirus \(2019-nCoV\) \(who.int\)](https://www.who.int/emergencies/novel-coronavirus-2019/) (Megtekintve:2021.06.11.)

⁸⁷ 2009. évi XCI. törvény az Egészségügyi Világszervezet Nemzetközi Egészségügyi Rendszabályainak kihirdetéséről, 12. cikk.

⁸⁸ WHO hivatalos oldala. Letöltés helye: [Coronavirus disease \(COVID-19\) \(who.int\)](https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/) (Megtekintve:2021.06.11.)

⁸⁹ 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet a kijárási korlátozásról. 3. §

⁹⁰ U.o. 4. § (1) bekezdés t) pont.

⁹¹ 2021. évi I. törvény a koronavírus-világjárvány elleni védekezésről, Preambulum.

gyakorlati tapasztalatainak átfogó, iránymutatást kiérlelő megismerésére nem volt elegendő idő, élesben a világjárvány okozta kihívások között kellett, illetve kell bizonyítania.

4.2. Bírósági nézőpontok

A gyermekek mentális egészségéhez elengedhetetlenül fontos, hogy napi rutinjuk a legkisebb mértékben változzon meg. A pandémia alatt ezt rendkívül nehéz garantálni, így még inkább szükséges - természetesen a lehetőségekhez mérten -, hogy a gyermek mindkét szülőjével kapcsolatot tarthasson, szem előtt tartva az egészségvédelmi szabályokat.⁹²

A pandémia alatti kapcsolattartás végrehajtása iránti nemperes eljárásokat a bíróság két külön, ellentétes álláspontja hatja át. Az egyik álláspont a fentiekben ismertetett személetet⁹³ tükrözve a Korm. rend. normaszövegére támaszkodik, miszerint a kapcsolattartás a korlátozások ellenére végbemehet.⁹⁴ Azonban a helyzet mégsem ennyire egyszerű, mint amennyire elsőnek tűnhet. Ugyanis az élethez és egészséghez való jog, illetve a szülővel való kapcsolattartáshoz való jog, mint két Alaptörvényben rögzített jog konkurál egymással.⁹⁵

Az alapjogok konkurálására tekintettel, a veszélyhelyzetre való hivatkozás alapvetően nem elegendő indok ahhoz, hogy a kapcsolattartás végrehajtása iránti kérelem elutasítható legyen. Ebből következik, hogy esetről-esetre kell vizsgálni a kapcsolattartás megtagadását a járvány okán, hiszen a bírósági gyakorlat azt mutatja, hogy vannak olyan helyzetek, amikor elfogadhatónak bizonyulhat a veszélyhelyzetre való hivatkozás.

Összességében elmondható, hogy ahhoz, hogy megalapozottnak bizonyuljon a világjárványra való hivatkozás a kapcsolattartás megtagadására, szükség van valamilyen többlet tényállási elemre, ami méltányolhatónak mutatkozik, így minden esetben a konkrét tényállást szükséges mérlegelni. Ha van ilyen többlet tényállási elem, akkor a szülő részéről nem minősül a találkozások megtagadása a kapcsolattartásról szóló határozatban foglaltak megszegésének, mégpedig a felróhatóság hiányának okán.⁹⁶

Ha megállapítást nyer az akadályozás lehetősége, az egyedi körülmények vizsgálata alapján, a kérelem elutasítása mellett ki kell mondani, hogy egyik félnek sem felróható okból

⁹² Gyámhatósági álláspont alapján.

⁹³ Bnpt. 7/A fejezet, 22/D. § (3) - (5) bekezdés.

⁹⁴ 14/2003. számú PJE határozat.

⁹⁵ Alaptörvény VI. és XX. cikke.

⁹⁶ Szakmai gyakorlati kutatómunka alapján.

hiúsult meg a kapcsolattartás.⁹⁷ Ezen túl, lehetőség van arra, hogy hat hónapon belül a felek önként pótolják az elmaradt kapcsolattartást.⁹⁸

Szakmai gyakorlatom során megismert ügyek közül ilyen többlet tényállási elemnek minősült, amikor az édesapa foglalkozása orvos volt, melynek következtében fokozott veszélynek volt kitéve, így a kapcsolattartás a gyermek egészségének védelme miatt nem következhetett be, még a járványügyi szabályok fokozott betartása mellett sem.

A másik bírósági nézőpont tükrében a kapcsolattartási ügyekben kizárólag azt jogosult vizsgálni a bíró, hogy a kapcsolattartást járványügyi okból megtagadó gondozó szülő törvényes képviselőként a gyermek egészségügyi jogainak gyakorlása körében meghozott döntése felróható-e vagy sem. E nézőpont szerint nincs szükség további tényállási elemre, valamint a gyermek mindenek felett álló érdeke és a szülői jogosultság mérlegelésére sem (mivel erre nincs is a bíróságnak jogosultsága a vizsgált eljárás vonatkozásában, hiszen az elemzett eljárás tárgyát képező ügy érdeme a végrehajtás kérdése). Releváns gyakorlati kérdésnek bizonyul, hogy vajon a szülői felügyeleti jogokat gyakorló szülő képes-e arra, hogy a járványügyi helyzetet oly módon megvizsgálja, hogy felelősségteljes döntést hozzon, kizárva azt, hogy joggal való visszaélés történjen. E körben, szintén tisztázást igényel az a kérdés, hogy a szülő mellett a bíróság rendelkezik-e olyan szakismerettel, mely a járványügyi szülői döntés felülmérlegeléséhez szükséges.⁹⁹

⁹⁷ MÁRTON Andrea: A gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti új bírósági eljárás első gyakorlati tapasztalatai. I.M.

⁹⁸ Gyer. 27. § (5) bekezdés e) pont. In: Szeibert Orsolya (szerk.): Családjog. Családjogi jogszabályok gyakorlati kiegészítésekkel. Novissima Kiadó, Budapest, 2015., 195.o.

⁹⁹ U.O.

4.3.Problémafelvetés

A Nemzetközi Szociális Szolgálat Útmutatója (*Guide to the International Social Service*, továbbiakban: ISS) a vizsgált kérdéskörben a következő nézőpontot képviseli: a járványhelyzetre való hivatkozás számos esetben pusztán a járványhelyzetre való hivatkozással helytállónak bizonyul, ennek ellenére a kapcsolattartás nem maradhat el, más formában, de meg kell valósulnia. Ilyen kapcsolattartási forma lehet az online térben történő „találkozó”, melyhez számos kép és hang egyidejű rögzítésére alkalmas eszköz, program áll már rendelkezésünkre.¹⁰⁰ Megállapítható tehát, hogy az ISS alapvetően a fentebb ismertetett bírósági álláspontok közül az utóbbit képviseli.

A szerző a fentebb első ízben ismertetett álláspontot - miszerint ahhoz, hogy a világjárványra való hivatkozás megalapozottnak bizonyuljon a kapcsolattartás megghiúsulása végett, szükség van valamilyen többlet tényállási elemre, ami méltányolhatónak mutatkozik - képviseli és tartja teljes mértékben racionálisnak, a józan ész érveivel alátámaszthatónak. Ez az az álláspont, mely teljes körűen képes képviselni a gyermek érdekeit még a világjárvány közepén is, mert csak kivételesen és különösen méltányolható esetben ad helyt a kapcsolattartás korlátozásának, figyelembe véve és mérlegelve azt a tény, hogy nemcsak a járvány terjedése, hanem a kapcsolattartás megghiúsulása is veszélyt jelenthet a gyermek egészséges fejlődésére.

Végül, az USA hatóságai által képviselt álláspontot markánsan közvetíti azt a megközelítést, hogy a kapcsolattartásra vonatkozó szabályokat tilos szándékosan megszegni és ezekkel ellentétesen magatartást tanúsítani. Tilos önkényesen, magyarázat nélkül megtagadni a kapcsolattartást a világjárvány alatt. Az Egyesült Államokban az ilyen magatartás szankciót vonhat maga után. Mindig össze kell vetni a kapcsolattartás megvalósulását a gyermekek koronavírusnak való kitettségével. Pennsylvaniában konkretizálási céllal határozatokat adtak ki arról, hogy a kapcsolattartás tárgyában hozott döntések, egyezségek továbbra is érvényben maradnak, azokat be kell tartani, így ezen okból az utazás is engedélyezett.¹⁰¹ Az Egyesült Államokban két iránymutatás is született a kapcsolattartás körében, mely kifejezetten a járvány okozta kihívásokra koncentrálni és igyekszik útmutatóként szolgálni: *American Academy of Matrimonial Lawyers (AAML) and*

¹⁰⁰ *Guide to the International Social Service (ISS)*.

¹⁰¹ Eric S. SOLOTOFF Aaron D. WEEMS: *Child Custody and the Coronavirus: Guidelines for Parents Who Are Divorced or Separated*. In: Fox Rothschild, Attorneys in law.

the Association of Family and Conciliation Courts (AFCC). Ezek az iránymutatások számos olyan kulcsszavat rögzítenek, melyek a járványhelyzet során rendkívüli jelentőséggel bírnak, ilyen a körültekintés, kreativitás, átláthatóság és megértés.¹⁰²

Természetesen nem lehet elmenni szó nélkül, amellet, hogy a pandémia lehetőséget biztosíthat a visszaélésre az olyan szülők részéről, akik egyébként is - normál keretek között - is akadályoznák a kapcsolattartás megvalósulását, mégpedig egyéni érdekeik miatt (értve ezalatt a szülők közötti „játszmákat”). Ennek okán a járvány ismét erősödő veszélyeztetettségi körülményei közepette is helytállónak bizonyulhat az a hipotézisem, miszerint a hatóságoknak (a pandémia szülte számos kihívás okán még inkább) nincs arra jogi eszköze és lehetősége, hogy a gyermek szüleinek rugalmatlan hozzáállásából adódóan előálló együttműködési képtelenséget megjelenítő helyzetet orvosolja.

¹⁰² *American Academy of Matrimonial Lawyers (AAML) and the Association of Family and Conciliation Courts (AFCC)*

5. Alkotmányossági kontroll és alternatív megoldás

A kiskorú gyermek és a különélő szülő közötti kapcsolattartás a világjárvány alatt számos értelmezési kérdést vetett, illetve vet fel a különböző bírósági álláspontok, a gyakorlat kiforratlansága okán. Ezt jól szemlélteti az a statisztikai adat is, mely szerint az elmúlt bő egy évtizedben nem volt olyan ügy az Alkotmánybíróság előtt, melynek tárgya a kapcsolattartáshoz való jog lett volna.¹⁰³ A bírósági álláspontok ismertetése után a tanulmány az Alkotmánybíróság álláspontját is bemutatja az alapul szolgáló konkrét ügy ismertetésén keresztül.

2021-ben az Alkotmánybíróság elé került a Szekszárdi Törvényszék, valamint a Paksi Járásbíróság kapcsolattartás tárgyában hozott végzései. A kérelmező édesapa a bíróságok döntésével szemben alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz. Álláspontja szerint a bíróságok döntésükkel, megsértették a tisztességes eljáráshoz való jogot, valamint a családi élethez és kapcsolattartáshoz való jogot, így a döntés sérti az Alaptörvény rendelkezéseit arra tekintettel, hogy a gondozó szülő a veszélyhelyzetre hivatkozva nem volt hajlandó átadni a gyermeket a kapcsolattartásra, a határozatban szabályozottak szerint. A különélő szülő kérelmében előadta, hogy a gyermek a kapcsolattartással nem lett volna kitéve potenciális veszélynek, elegendőnek bizonyult volna a járványügyi szabályok szigorú betartása. Mindezek alapján az édesapa kérte a bíróságtól a kapcsolattartás végrehajtását, mely nézőpontja szerint a gyermek érdekében állt. Az édesapa erre irányuló kérelmét, mind az első, mind a másodfokú bíróság elutasította anélkül, hogy döntésükben megjelölték volna a konkrét okokat, melyek a kapcsolattartás megtagadásának hátterében álltak. Egyetlen kiragadható ok a bírósági indokok közül a kapcsolattartás megtagadását illetően az volt, hogy rendkívül magas a fertőzöttek száma Pest-megyében. A kérelmező előadta, hogy a Bnpt. rendelkezése alapján tömegesen rendelték el a kapcsolattartások végrehajtását hivatkozva arra, hogy *önmagában a veszélyhelyzetre való hivatkozás nem elegendő*.

Az édesapa előadta panaszában, hogy a kapcsolattartás megtagadása *contra legem*-nek minősül, ugyanis ellentétes mind a 71/2020 (III.27.) Korm. rendeletben foglaltakkal (a veszélyhelyzet alatt is lehetőség van a kapcsolattartások megvalósulására), mind a Római Egyezmény rendelkezéseivel. Az édesapa sérelmezte azt is, hogy a kapcsolattartás pótlását két hónapon belül biztosították számára, mely az elhúzódó veszélyhelyzet alatt, igencsak nehezen lett volna kivitelezhető.

¹⁰³ Alkotmánybírósági összefoglaló a 2021. 1. negyedévi ügyforgalmi és statisztikai adatokról.

Álláspontom szerint ebben az ügyben összeütközésbe került a két, ellentétes bírósági álláspont,¹⁰⁴ melyek között az alkotmánybírósági döntés teremtett egyensúlyt. Azzal, hogy a sérelmezett bírósági határozatokat az Alkotmánybíróság megsemmisítette Alaptörvény-ellenesség miatt, hivatkozván arra, hogy a kapcsolattartás megtagadásának okait a bírósági határozatok nem tartalmazták, állást foglalt azon – jelen tanulmányban elsőként ismertetett – bírósági álláspont mellett, mely szerint a járványhelyzetre való hivatkozás önmagában nem elegendő a kapcsolattartás megtagadásához, szükség van a konkrét okok megjelölésére, kvázi többlet tényállási elemekre.¹⁰⁵ Kiemelem Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró párhuzamos indokolása köréből azt az álláspontot, miszerint az Alkotmánybíróság gyakorlatában mindig is kitüntetett helyet foglalt el a gyermekek jogainak védelme.¹⁰⁶ Hivatkozásra kerül egy korábbi alkotmánybírósági határozatra is, miszerint a gyermeket „minden olyan alkotmányos alapvető jog megillet, mint mindenki mást, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt felnőtté válásához”.¹⁰⁷

Meggyőződésem szerint jelen ügyben a jogvita alapjogi relevanciája elsősorban a gyermek jogainak és érdekeinek védelmével összefüggésben merül fel. Különösen lényegesnek tartom ezért az indokolás azon megállapítását, hogy „a szülők életközösségének a megszűnése nem változtat azon, hogy a gyermek egészséges fejlődése szempontjából meghatározó a szülők együttes jelenléte és támogatása, az, hogy a gyermek mindkét – gondozó és különélő – szülőjét maga mellett tudhassa, rájuk számíthasson, és mindkettőjüktől megkapja a fejlődéséhez szükséges védelmet és gondoskodást”. A különélő szülővel való kapcsolattartás általában kifejezetten a gyermek érdekét szolgálja, és így a kapcsolattartáshoz való jog alapjogi védelmének a fókuszában is a gyermek érdekeinek a védelme áll.

¹⁰⁴ Lsd: 4.2. fejezet

¹⁰⁵ 3067/2021. (II. 24.) AB Határozat. A Szekszárdi Törvényszék 12.Pkf.20.301/2020/3. számú végzése és a Paksi Járásbíróság 5.Pk.50.023/2020. számú végzése elleni alkotmányjogi panasz (kapcsolattartás végrehajtása)

¹⁰⁶ U.o. Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró párhuzamos indokolása

¹⁰⁷ 995/B/1990. AB határozat.

5.1. Kihívások

A generális, majd a részletezőbb szabályok (Korm. rendelet) sem írhatnak körül hipotéziseikben valamennyi, mindennapi életben felmerülő tényálláselemet. Különösen olyan élethelyzetekre nézve nincs normaszövegszerű megoldás, melyek az élet rendes kerékvágásából kizökkentő helyzetek.

A koronavírussal tűzdelt napok során gyakran merült fel az a kérdés, hogy mi a teendő abban az esetben, ha a szülők vagy a gyermekek karanténba kerülnek? Miként érinti a kapcsolattartást a karantén-kötelezettség? Ahhoz, hogy e kérdésre szakszerű válasszal szolgálhasson a tanulmány, számos körülményt kell figyelembe vennie, de elengedhetetlen a gyermek legfőbb érdekének szempontjából való megközelítés. Abban az esetben, ha valamelyik szülő vagy a gyermek hatósági járványügyi intézkedés hatálya alá kerül, a találkozásra nem kerülhet sor ezen idő alatt. Hangsúlyozandó azonban, hogy az elmaradt kapcsolattartásokat pótolni kell, ha a karantén- kötelezettség lejár, valamint élni kell a kapcsolat létesítésére alkalmas egyéb módokkal pl. telefon vagy Skype. A Ptk. és a Gyer. is utal arra, hogy a kapcsolattartás számottevő módon megvalósulhat, nemcsak a személyes kapcsolattartás áll rendelkezésre a szülő és a gyermek közötti kapcsolat életben tartása végett. Ez különösen jó szolgálatot tesz a járvány sújtotta időszakban. Franciaország hasonló álláspontot vall e téren, és a kapcsolattartás szabályozása körében rögzítést nyert, hogy technológiai eszközök (Skype, Facetime stb.) segítségével lehet eleget tenni annak, hogy a gyermek mindkét szülőjével kapcsolatot tudjon létesíteni és fenntartani.¹⁰⁸

Mi a teendő abban az esetben, ha a kapcsolattartással érintett felek önkéntes karanténban vannak? Ebben az esetben a szülőknek a gyermek mindenek felett álló érdekét szolgálva kell megállapodniuk egy új kapcsolattartási rendről.¹⁰⁹

Kedvező az az eset, amikor a szülők hasonló nézetekkel rendelkeznek a járvány veszélyességét illetően. Sajnálatos módon azonban a felek a „szürke” hétköznapiakon is nehezen egyeznek meg, külső segítség nélkül nem képesek normalizálni a kapcsolattartás körét. A vizsgált bírósági ügyek is ezt tükrözik. A kapcsolattartásról szóló határozat végrehajtása iránti nemperes eljárások száma nem csökkent a Covid-19 járvány alatt, sőt növekedő tendenciát demonstrál.¹¹⁰

¹⁰⁸ Valérie OHANNESSIAN: *La médiation en entreprise. resses Universitaires de France - P.U.F.*, Paris, 2021., 105.p.

¹⁰⁹ Visontai-Szabó Katalin PhD: Szülő – gyermek kapcsolattartás végrehajtása koronavírus járvány idején. Letöltés helye: [Szulo-gyermek-kapcsolattartas-vegrehajtasa-koronavirus-jarvany-idejen-Ujvidek-2020-FORMAZOTT.pdf](https://szulo-gyermek-kapcsolattartas-vegrehajtasa-koronavirus-jarvany-idejen-Ujvidek-2020-FORMAZOTT.pdf) (gov.hu) (Megtekintve: 2021. 09. 05.)

¹¹⁰ KSH

Elképzelhető olyan eset is, amikor a kapcsolattartás ideje alatt válik fertőzőtté a különélő szülő, mialatt a gyermekkel érintkezett és válnak együttesen karantén kötelezetté. Kiindulópont természetesen az, hogy a lehetőségekhez képeset a legteljesebb mértékben be kell tartani a kapcsolattartásra vonatkozó megállapodás kereteit, azonban egy ilyen vis maior helyzet felülírhatja a főszabályt. Ilyenfajta helyzetre a Korm. rendelet sem irányoz elő további rendelkezéseket, tehát az érintett felek együttműködése szükségszerű. A jelenlegi helyzetre való tekintettel józan ésszel kell cselekedni, és követni kell a közegészségügyi ajánlásokat, hiszen ilyen esetben ez a gyermek érdeke.¹¹¹

Mindent összevetve elmondható, hogy a kapcsolattartás rendezésének kulcskérdése a kommunikáció, hiszen így tud érvényre jutni a legfőbb cél, a gyermek mindenk felett álló érdeke. A járványhelyzet okozta megváltozott körülmények miatt a szülők közötti kommunikáció még inkább felértékelődni látszik és kikristályosodik, hogy az eddigieknél is rugalmasabb együttműködést igényel a szülők részéről a kapcsolattartás rendezése. Joggyakorlati tapasztalat, hogy ugyanazon gyermek kapcsán a rendszeresen felmerült kapcsolattartás végrehajtási ügyek akár évtizedekig is részei a gyermek életének, csaknem addig, amíg a gyermek felnőtt és végül ezek a típusú ügyek okafogyottá válnak (szakmai gyakorlat alatt szerzett információk mellett számos más forrás is alátámasztja e tényt.)¹¹² E szomorú tapasztalat miatt a következő fejezetben a tanulmány alternatív megoldást próbál felvázolni a kapcsolattartás - ideértve a pandémia alatti kapcsolattartás - rendezését illetően.

5.2. Alternatív megoldással a boldog gyermekkorért

A járványhelyzet alatt még inkább előtérbe kerül a szülők együttműködésének fontossága, és kompromisszumkészsége a kapcsolattartások megvalósítása terén oly módon, hogy megfeleljenek mind a gyermek érdekeinek, mind a járványügyi szabályoknak. A tanulmány e fejezetben arra a helyzetre fókuszál, amikor a szülők nem képesek biztosítani egy zavartalan kapcsolattartást a különélő szülő és a kiskorú gyermek között. Számos esetben felmerül, hogy a szülők minimális kommunikációra sem hajlandóak egymással, így kooperálni sem tudnak egymással. Egy szó, mint száz a kapcsolattartási eljárásokban az érzelmek a tetőfokra hágnak, emiatt kardinális kérdés, mi a jognak a feladata az indulatokkal tűzdelt ügyekben?

¹¹¹*Custody Orders and Changes of Custody During the Pandemic* - Ministère de la justice. Letöltés helye: [Custody Orders and Changes of Custody During the Pandemic](https://www.gouv.qc.ca/) - Ministère de la justice (gouv.qc.ca) (Megtekintve: 2021. 09. 15.)

¹¹²Soma KÖLCSÉNYI: *Family law in Hungary: overview*. Letöltés helye: [Family law in Hungary: overview](https://www.thomsonreuters.com/) | Practical Law (thomsonreuters.com) (Megtekintve: 2021. 09. 15.)

Az anyagi jogi és eljárásjogi szabályok hipotézisei generális tények által körülírt tényállásokat tartalmaznak. A tények objektivitása mellett az érzelmek kordában tartását a jogi norma hipotézise nem ismeri. A jog tudatos jelenség, nem képes az érzelmi kapcsolatok kialakítását szolgálni, vagy az indulatokat kezelni. A szülők emberi tulajdonságait, magatartását, egymáshoz való viszonyát és gyermeknevelési elveit sem a bíróság, sem a gyámhatóság nem képes megváltoztatni. E téren legfeljebb a jogalkalmazás érhet el döntései révén érzelmeket befolyásoló nevelő hatást. A pszichológiai szemlélet *expressis verbis* kimondja, hogy az érzelmi információk megértése, az érzelmektől való elvonatkoztatás és a róluk való gondolkodás képessége vagy mások érzelmeinek azonosítása nehéz folyamat. Az érzelmek kezelésére lehetőségként az alternatív megoldás mutatkozik.¹¹³

A mediáció egy alternatív konfliktuskezelési módszer, hatékonyságának lényegét az adja, hogy nélkülözi a hatósági beavatkozást és a kényszert. A mediáció megvalósulhat egyrészt segítő (*facilitatív*), másrészt versus kiértékelő (*evaluatív*) módon is. Facilitatív jellegű a mediáció, amikor a mediátor a folyamatnak a semleges, pártatlan vezetésével segíti elő az esetlegesen megkötendő megállapodást, de ebben az eljárásban a mediátor nem fogalmaz meg véleményt vagy tanácsot. *Evaluatív* mediációról akkor beszélünk, ha a mediátor a vitatott kérdésnek a szakértője, mint szakember is részt vesz az eljárásban. Az első a minimalista, míg a második a beavatkozó válfaja a közvetítésnek.¹¹⁴ Hangsúlyozandó, hogy a családjogi mediációban a mediátor nem lehet mindig semleges, de mindenképpen pártatlannak kell maradnia: nem foglalhat állást a felek vitájában.¹¹⁵ Akár (*facilitatív*), akár (*evaluatív*) módon, de a mediáció lehet az az út, mely az érzelmek kezelésére expeditív módon képes hatni. A parttalanság a szülők közti érvek és ellenérvek vonatkozására értendő, ugyanis a mediátornak mindig a gyermek érdekének elsődlegessége mellett kell helyt foglalnia és védeni azt.¹¹⁶

A családi mediáció, nemcsak az ügyről, hanem a mediációban résztvevő személyek életéről szól. A mediáció fontosságát igazolja, hogy a résztvevő felek számos esetben, tudatosan vagy tudattalanul marginalizálják a gyermekek érdekeit és az eljárást harcként fogják fel, feltéve mindent egy lapra. A mediátor képes arra, hogy a feleket kizökkentse,

¹¹³ JUHÁSZ Márta, TAKÁCS Ildikó: Pszichológia. Typotex Kiadó, Budapest, 2006., 98.o.

¹¹⁴ Freddie STRASSER, Paul RANDOLPH: Mediáció a konfliktusmegoldás lélektani aspektusai. Nyitott Könyvműhely Kiadó, Budapest, 2005., 81.o.

¹¹⁵ PAULINI Mária: A gyermekek érdekeinek védelme a gyermek sorsát érintő perekben és a közvetítő eljárásokban. 271.o., In: GLAVANITS Judit (szerk.): Bíró és mediátor. Válogatott tanulmányok a közvetítő eljárás elméleti és gyakorlati kérdéseiről. UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft., Győr, 2020.

¹¹⁶ BALÁZS Réka: A kapcsolatügyi mediáció: a kapcsolattartás békés rendezése. Letöltés helye: http://acta.bibl.u-szeged.hu/49931/1/forum_doctorandorum_2016_019-038.pdf (Megtekintve: 2021. 10. 01.)

felrázza a megfelelő módszerrel és esetlegesen belátásra „bírja”. A családi mediációban a gesztusra gesztus, míg kompromisszumra kompromisszum a válasz. A mediáció mellett szól az is, hogy bizonyos részében a gyermek is részt vehet, így lehetősége nyílik arra, hogy szakemberek segítségével megismerje a konfliktusos helyzet lényegét. Volt példa arra, hogy egy gyermek a mediáció során értette meg, hogy édesapja abból kifolyólag nem tudja hétvégénként tartani a kapcsolatot vele, mert megélhetési forrásának túlnyomó része hétvégi munkákból származik.

A kapcsolattartási ügyekben gyakori jelenség az érzelmek dühben vagy verbális agresszióban megnyilvánuló formája. A düh mögött temérdek másik érzelem rejlik.¹¹⁷ Az érintetteket mély érzelmeik vezérlik, így az általuk vélt igazságot kívánják érvényre juttatni. *Lerner* nézete szerint az igazságos világba vetett hit azt a vágyat tükrözi, miszerint mindenki azt kapja, amit megérdemel. Ez a felfogás a kapcsolattartás körüli vitákban is érzékelhető a konfliktusban álló felek között.¹¹⁸

5.2.1. A mediáció szakaszai

A mediáció alapvetően, „egymediátoros” és hat fő szakaszra osztható eljárás. Az első: a bevezetés, melynek célja egy biztonságos közeg kialakítása, ahol a felek bátran képesek megnyílni, melynek szerves része a titoktartás hangsúlyozása. E szakaszban kerülnek tisztázásra a szabályok és a mediáció keretei.

A második szakaszt a mediációnak a megszakítás nélküli idő képezi. Ennek a szakasznak az a célja, hogy a feleknek lehetőséget biztosítson álláspontjuk, véleményük ismertetésére anélkül, hogy a másik fél (de a mediátor sem) közbevágná. Azt a kérdést, hogy melyik fél adhassa elő elsőnek az érveit, az álláspontjait és nem utolsó sorban érzéseit, az alapján is eldönthetjük, hogy melyik fél kezdeményezte az eljárást. Számos más szempont alapján is lehet dönteni, hogy kit célszerű először meghallgatni, például feszültség, magányosság vagy „gyengébb fél” oldalról közelítve.

Harmadik szakasza a mediációnak az eszmecsere. Ez a szakasz a legidőigényesebb, az érzelmek kölcsönös meghallgatásának és megértésének terepe.

¹¹⁷ SÁRINÉ SIMKÓ Ágnes (szerk.): Mediáció. Közvetítő eljárások. HVG Orac, Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2012., 165-168.o.

¹¹⁸ Lerner MELVIN J.: The Belief in a just world a fundamental delusion plenum, New York, 1980.

A negyedik és ötödik szakasz a megállapodás kidolgozását és leírását foglalja magában. Ezt követően kerül sor a mediáció lezárására, mely a formalitás mellett, arra sarkall, hogy a megállapodást a felek a jövőben betartsák.¹¹⁹

A családi mediáció akkor sikeres, ha a felek megkapják a közvetítés során a megértést, a biztonságot, valamint a hitet, hogy a mediáció méltányos megoldást hoz. Mindig közös célokat szükséges keresni, ha az egyezkedés nem jár sikerrel a mediáció beavatkozóbb formája is bevetethető. Megkérhető arra a fél, hogy ismertesse a „vitapartnerének” álláspontját, a másik fél helyzetének megismerése végett. Hatékonyan bizonyulhat egy ötletvihar is, amely minden megoldási lehetőséget magában foglal, ami valamelyik félnek eszébe jut. Persze ezekhez a módszerekhez a feleknek is nyitottnak kell lenniük, de egy biztos a megszokott ritmusból kizökkenti őket.¹²⁰

5.2.2. A mediáció és a peres eljárás összevetése

E fejezetben arra törekszem, hogy röviden összehasonlítsam a mediációt és a peres eljárást, fókuszálva arra, hogy a gyermek érdekeit miként képes előmozdítani a közvetítő eljárás. A mediáció jelentősen rövidebb idő alatt hozhat eredményt, míg a peres eljárás évekig is húzódhat, amely a konfliktus erősödését eredményezheti a szülők között, hiszen érzelmi kötelékekről van szó, amely rendkívül érzékeny terület.

A mediáció a kölcsönösség érzetét és az egyenlőséget fokozza, míg a perben ez háttérbe szorul, hiszen az egyik fél döntése alapján indul általában az eljárás. A mediáció keretei között lehetőség van arra, hogy a felek megpróbáljanak maguk döntést hozni a mindennapjaikat érintő kérdésről, igaz külső segítővel, de a végső döntés a szülők kezében marad. A peres eljárásban a döntést a bíróság hozza a felek helyett.

A közvetítés arra is remek lehetőség, hogy a felek kommunikációs technikákat, különféle konfliktuskezelési módokat tanuljanak, amely a jövőben segítségükre lehet. Fontos látni, hogy a mediációban a közös döntés eredményeként nincs nyertes vagy vesztes, míg a

¹¹⁹ KERTÉSZ Tibor: Mediáció a gyakorlatban. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2010., 127.-155.o.

¹²⁰ BARCY Magdolna, SZAMOS Erzsébet: A mediáció technikái és társadalmi alkalmazása. Animula Kiadó, Budapest, 2002., 68-69.o.o

perben ez a megkülönböztetés jelen van, amely az érzelmi szál kezelését nem orvosolja kapcsolattartási ügyekben, hanem tovább fokozza azt.¹²¹

Végül kijelenthető, hogy a felek nagyobb eséllyel fognak egy olyan döntést teljesíteni, amelyet maguk hoztak meg, mint amit a bíróság állapít meg. A mediáció során egy többlépcsős, türelmes egyeztetésről van szó, ahol a kompromisszum dominál, háttérbe szorítva a felek közötti versengést és fókuszálva a gyermekekre.

Hangsúlyozandó, hogy a kapcsolattartási ügyekben lefolytatott mediációk esetében már az is eredménynek tekinthető, ha a felek az indulatok háttérbeszorításával meghallgatják egymást. Már ez is egy lépcsőfokot jelent a gyermek érdekét szolgáló döntés meghozásához, kizökkenve a feleket a konfliktusok területéről.

5.2.3. Külföldi kitekintés

Külföldi kitekintést végezve, megállapítható, hogy számos országban közvetítőket vesznek igénybe a szülők közötti nézeteltérések elintézésére, annak érdekében, hogy elősegítsék a felek közötti kommunikációt és a konfliktusok feloldását. Sok közvetítő online csatornákon is képes a közvetítést lebonyolítani (általában Skype-on), ami segít elkerülni a fizikai érintkezést és fenntartani a távolságtartási intézkedéseket.¹²² Ezek a közvetítések javarészt költségmentesek.¹²³

Franciaországban, a kapcsolattartási perekben a hatóságok abból indulnak ki, hogy a felek között érzelmek tombolnak, így az új életterv meghatározását tudatosan és előre végig kell vezetnie, és ki kell választania, hogy az érintettek hogyan fogják az új körülmények között betölteni a szülői szerepüket.¹²⁴ Franciaországban, a házassági és kapcsolattartási perek kereszttüzében lévő felek számára családközvetítő programot biztosítanak, melynek célja, hogy egy professzionális mediátor jelenlétében kommunikáljanak egymással a felek és, ha ki tudnak alakítani egy közös nézőpontot, akkor megállapodást kötnek. A francia mediátoroknak a családi közvetítés során számos célkitűzésük van, ilyen a hatékony kommunikáció kialakítása a szülők között, a felek felhívása (egyfajta *nota bene* jelleggel)

¹²¹ KÓCZIÁN Lilla: Családjogi mediáció, különös tekintettel a kapcsolattartási ügyekre. Esettanulmány, 524. o. Letöltés helye: http://epa.oszk.hu/02600/02687/00007/pdf/EPA02687_jogi_tanulmanyok_2016_522-533.pdf (Megtekintve: 2021. 10. 05.)

GYEKICZKY Tamás: A mediációról. Gondolat kiadó, Budapest, 2010, 27-32. o.

¹²² *Custody Orders and Changes of Custody During the Pandemic* - Ministère de la justice. 1.M.

¹²³ Ministère de la Justice's website: *Family mediation - Negotiating a fair agreement*. Letöltés helye: [Family mediation - Negotiating a fair agreement - Ministère de la justice \(gouv.qc.ca\)](https://www.gouv.qc.ca/familie/mediation) (Megtekintve: 2021.09.15.)

¹²⁴ FRANCOIS-XAVIER: Alix: *Insertion et Médiation. À la recherche du citoyen*. L'Harmattan, Paris, 2000., 84.p.

gyermekük érdekeinek szem előtt tartására, illetve a szülői felelősség fundamentális jellegére. Valamint a közvetítés során rendkívül fontos, hogy a felek között kölcsönös tisztelet alakuljon ki.¹²⁵

Franciaországban, 2017-ben felmérés készült a kapcsolattartási kérdések során igénybevett közvetítés hatékonyságáról, valamint a felek általi tapasztalatokról. Az eredmény beszédesnek bizonyul: a szülők 84%-a megállapodást kötött a közvetítés során, 81%-uk elégedett volt közvetítéssel és a megállapodással is. A válaszadók 90% -a szükség esetén újra igénybe venné a közvetítő eljárást, álláspontjuk szerint e szolgáltatás valóban teret biztosít az olyan megállapodások létrejöttéhez, mely a gyermek mindenek felett álló érdekét szolgálja.¹²⁶

Ami a hazai statisztikai szám adatok illeti, a kezdeményezett kapcsolattartási ügyek száma 2007. és 2011. között 9839 és 15194 között mozogtak. Ezen ügyek háromnegyedét a gyámhatóság jogerősen befejezte. Kiemelem, hogy 2010-ben 8512 ügyből, csupán 52 ügyben került sor alternatív vitarendezésre.¹²⁷

A mediáció bevezetése óta az eddig lefolytatott 5300 eljárás több mint felében született megállapodás, melyekért az ország több mint 70 bíróságán 181 közvetítő dolgozik. A tapasztalatok szerint az egyezség nélkül záruló eljárásoknak is pozitív hatásuk van: a megállapodások nélkül záródó ügyek ügyfelei együttműködőbbek a későbbi tárgyalások során és sok esetben végül perbeli egyezséggel zárul a jogvita.¹²⁸

¹²⁵ Ministère de la Justice's website: *Family mediation - Negotiating a fair agreement*. I.M.

¹²⁶ *Rapport Final. SONDAGE SUR LES SERVICES DE MÉDIATION FAMILIALE AVRIL 2017 RAPPORT FINAL PRÉSENTÉ AU MINISTÈRE DE LA JUSTICE*. Letöltés helye: [Rapport SOM_Mediation_VF.pdf \(gouv.qc.ca\)](#) (Megtekintve: 2021.09.15.)

¹²⁷ SÁRINÉ SIMKÓ Ágnes (szerk.): I.M., 188-190.o.

¹²⁸ A magyar bíróságok élen járnak az alternatív vitarendezésben. In: Jogi Fórum (OBH) Letöltés helye: [A magyar bíróságok élen járnak az alternatív vitarendezésben - Újabb családjogi ügyekben kap szerepet idén a bírósági közvetítés - Jogi Fórum \(jogiforum.hu\)](#) (Megtekintve: 2021. 11.01.)

6. Záró gondolatok

A kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtása iránti nemperes eljárások szignifikáns jelentőséggel bírnak a gyermekek egészséges testi és lelki fejlődése szempontjából is, tanulmányom során e tézis alátámasztására törekedtem.

Úgy gondolom, hogy a hatásköri módosítás elérte célját: a gyermek és a különélő szülő (vagy más feljogosított hozzátartozó) kapcsolattartása hatékonyabban mozdítható elő. Ennek ellenére, hiányzik egy szál a kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtási iránti nemperes eljárásokban, mégpedig az érzelmi vezérszál. Meggyőződésem szerint a jog sok esetben tehetetlen az érzelmi hullámvasúton, így szükséges lenne az eljárásba egy olyan személyt bevonni, aki magas fokú empátiával és speciális ismeretekkel, képességekkel rendelkezik. Így szükségesnek látom a mediátorképzés reformját, főként a kapcsolattartási ügyekbe bevont közvetítők számára, ugyanis speciális (gyermeklélektani) ismeretek birtokában nagyobb a reláció az eredményes közvetítésre. Előnyösnek bizonyulna álláspontom szerint, ha a képzés során biztosított lenne a külföldi közvetítési mechanizmusok megismerése a speciális és gyakorlatorientált ismeretek gyarapítása érdekében. Fontos, hogy a kapcsolattartási ügyekben a mediátorok megfelelően alkalmazzák a kognitív disszonancia módszerét.¹²⁹ Ez azt jelenti, hogy rá kell ébreszteni a szülőket, nagyszülőket arra, hogy a gyermek érdekében kell döntést hozniuk és mint racionálisan gondolkodó felelős emberek, képesek is erre („kvázi nagykorúsítás”).

Szilárd meggyőződésem, hogy az érzelmek kezelése végett a kötelező mediáció hatékonynak bizonyulna a kapcsolattartási kérdések gyorsabb, hatékonyabb és a gyermek érdekeit kitűnően szolgáló döntés meghozatalára. Így ösztönözném a jogalkotót arra, hogy a jelenleg egyetlenegy Ptk. joghelyen alapuló szülői felügyelettel összefüggő kötelező mediációs tényállás mellé ugyancsak kötelező erővel vezesse be a mediációt a kapcsolattartás végrehajtása iránti ügyekben. Álláspontom szerint nem lenne szükség arra, hogy a mediációs eljárások feltétlenül megállapodással záruljanak, elegendő csupán, hogy a feleket egy független és harmadik személy jelenléte kizökkentse, felrázza. Véleményem szerint, így – a mediáció kötelezővé tételével – lenne elérhető az, hogy fejlessze a jog a szülők érzelmi intelligenciáját és annak belátását, hogy a gyermeküket nem használhatják az egymással

¹²⁹ FEKETE Mária, GRÁD András: Pszichológia és pszichopatológia jogászoknak. HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2002, 125. o.

szemben táplált ellenszenvük kifejezésének eszközeként. Így nevelheti a tételes jog nagykorúvá az elviekben felnőtt szülőket.

Kiemelem, hogy az alapvető jogok biztosa is hatékonnak véli a mediációs mechanizmusokat, akár a kapcsolattartási ügyekben is, hiszen a közvetítés képes lehet arra, hogy a szülők felismerjék, hogy a gyermek legjobb érdekében miképpen kell cselekedniük.¹³⁰

Úgy vélem, hogy a gondosan kidolgozott eljárási szabályok, módosítások már megteremtették az alapot arra, hogy a válások ne eredményezzenek a szó szoros értelmében csonkacsaládokat, illetve a kiskorúgyermek és a különélő szülők között fenntartható, normál viszony biztosítható legyen. Ennek ellenére, az érzelmi szál kezelése nélkül ez nehezen kivitelezhető.

A gyermek élete valóban olyan, mint egy papírlap, melyen minden arra járó nyomot hagy, így a hatósági eljárásoknak is a lehető legnagyobb mértékben törekedniük kell arra, hogy a gyermek érzelmeit, indulatait, véleményét és egészségi állapotát figyelembe vegyék és saját, valamint szüleik érzelmeit is kezeljék.

¹³⁰ Alapvető jogok biztosa a gyermekvédelmi közvetítői eljárásról. Letöltés helye: [Az alapvető jogok biztosa a gyermekvédelmi közvetítői eljárásról - Közlemények - AJBH](#) (Megtekintve: 2021.09.25.)

Forrásjegyzék

Felhasznált irodalom

1. A gyermekek jogainak gyakorlásáról szóló egyezmény, 25. I. ETS No. 160. (Strasbourg, 1996), Kézikönyv a gyermekjogokra vonatkozó európai jogról. Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg, 2016.
2. A válaszok demográfiai jellemzői. In: Statisztikai Tükör (Központi Statisztikai Hivatal). 2019. III. évf.
3. BALÁZS Réka: A kapcsolatügyi mediáció: a kapcsolattartás békés rendezése. (Letöltés helye: http://acta.bibl.u-szeged.hu/49931/1/forum_doctorandorum_2016_019-038.pdf)
4. BARCY Magdolna, SZAMOS Erzsébet: A mediáció technikai és társadalmi alkalmazása. Animula Kiadó, Budapest, 2002.
5. BARZÓ Tímea: A különélő szülő kapcsolattartási jogát ellehetetlenítő szülői magatartás polgári jogi és büntetőjogi jogkövetkezményeiről. In: Miskolci Jogi Szemle, 14. évfolyam (2019) 2. különszám
6. BIHARY Ákos, DEMÉNY Zoltán: Különélő szülő és gyermek kapcsolattartása I. – Általános szabályok. In: Ecovis Hungary Legal Folyóirata, 2021/1
7. CSEMÁNÉ Váradi Erika – NÉMETH Zoltán: A gyermek részvétele a (közvetítői) mediációs eljárásban, különös tekintettel a polgári és büntetőeljárásra. In: Fontes Iuris (Az Igazságügyi Minisztérium szakmai folyóirata) 2020/1 évf.
8. Eric S. SOLOTOFF Aaron D. WEEMS: *Child Custody and the Coronavirus: Guidelines for Parents Who Are Divorced or Separated*. In: Foxrothschild, Attorneys in law. 2020.
9. FAIX Nikoletta: A gyermeki jogok kialakulása a nemzetközi jogban és az igazságszolgáltatásra gyakorolt hatásuk. In: Eljárásjogi Szemle. 2016/4. szám
10. FEKETE Mária, GRÁD András: Pszichológia és pszichopatológia jogászoknak. HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2002.
11. Filó Erika: A gyermekvédelem nagy kézikönyve, Complex Kiadó, Budapest, 2011.
12. FILÓ Erika, KATONÁNÉ PEHR Erika: Gyermeki jogok, gyermekvédelem. HVG Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009.
13. FRANCOIS-XAVIER: Alix: *Insertion et Médiation. Á la recherche du citoyen*. L'Harmattan, Paris, 2000.

14. Freddie STRASSER, Paul RANDOLPH: Mediáció a konfliktusmegoldás lélektani aspektusai. Nyitott Könyvműhely Kiadó, Budapest, 2005.
15. GLAVANITS Judit (szerk.): Bíró és mediátor. Válogatott tanulmányok a közvetítő eljárás elméleti és gyakorlati kérdéseiről. UNIVERSITAS-GYŐR Nonprofit Kft., Győr, 2020.
16. GYEKICZKY Tamás: A mediációról. Gondolat kiadó, Budapest, 2010.
17. HARMATI ERIKA, VÖLCSEY Balázs: Új nemperes eljárás a bíróság hatáskörében: a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás. In: Családi Jogi, 2020/1.
18. JUHÁSZ Márta, TAKÁCS Ildikó: Pszichológia. Typotex Kiadó, Budapest, 2006.
19. KERTÉSZ Tibor: Mediáció a gyakorlatban. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2010.
20. KIRKI-SUONIO, Kirsti: *Finnish National Report*. In: BOELE-WOELKI, Katharina – BRAAT, Bente – CURRY-SUMNER, Ian: *European Family Law in Action*. Oxford, 2013.
21. KÓCZIÁN Lilla: Családjogi mediáció, különös tekintettel a kapcsolattartási ügyekre. Esettanulmány, (Letöltés helye: http://epa.oszk.hu/02600/02687/00007/pdf/EPA02687_jogi_tanulmanyok_2016_522-533.pdf)
22. Lerner MELVIN J.: The Belief in a just world a fundamental delusion plenum, New York, 1980.
23. LIGETI György, HÉRA Gábor: Módszertan. A társadalmi jelenségek kutatása, Osiris Kiadó és Szolgáltató Kft., Budapest, 2017.
24. MAIR Jane – ÖRÜCÜ Esin: *Harmonised Norms of Responsibilities Facing Reality*. In: MAIR JANE – ÖRÜCÜ ESIN: *JUXTAPOSING LEGAL SYSTEMS AND THE PRINCIPLES OF EUROPEAN FAMILY LAW ON PARENTAL RESPONSIBILITIES*. Antwerp – Oxford – Portland, 2010.
25. MÁRTON Andrea: A gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti új bírósági eljárás első gyakorlati tapasztalatai. In: Jogi Fórum Publikáció. Budapest, 2020.
26. NAGY Adrienn, WOPERA Zsuzsa: Polgári eljárásjog II., Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2018.
27. NÁDAY Judit: Külön a gyermektől – problémás kapcsolattartás. In: Wolters Kluwer Jogászvilág, 2014.
28. SÁRINÉ SIMKÓ Ágnes (szerk.): Mediáció. Közvetítő eljárások. HVG Orac, Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2012.

29. SOMFAI Balázs: Kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, 2009.
30. SZEIBERT Orsolya: A családjogi harmonizáció kérdései és lehetőségei Európában. HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2014.
31. SZEIBERT Orsolya: Családi jog. ELTE Eötvös Kiadó, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, 2018.
32. Szeibert Orsolya (szerk.): Családjog. Családjogi jogszabályok gyakorlati kiegészítésekkel. Novissima Kiadó, Budapest, 2015.
33. SZENDRŐI Anna: A szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás alapjogi és személyiségi jogi vetülete. In: Pro Futuro 2019/2.
34. Valérie OHANNESSIAN: *La médiation en entreprise. resses Universitaires de France - P.U.F.*, Paris, 2021.

Felhasznált jogforrások

1. Alaptörvény
2. A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény.
3. A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 2201/2003/EK rendelet (II.a. rendelet)
4. A 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
5. A 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
6. A 2009. évi XCI. törvény az Egészségügyi Világszervezet Nemzetközi Egészségügyi Rendszabályainak kihirdetéséről.
7. A 2017. évi CXVIII. törvény a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról.
8. A 2017. évi CXVIII. törvény a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról változásai 2020. március 1. napjától, a törvény 7/A. alcíméhez.
9. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye. (Róma, 1950. november 4., Magyarországon kihirdette 1993. évi XXXI. törvény.)
10. A kijárási korlátozásról 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet.
11. A koronavírus-világjárvány elleni védekezésről szóló 2021. évi I. törvény.
12. Az 1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról.

13. Az 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról.
14. ENSZ Gyermekjogi Egyezmény (Elfogadta az ENSZ Közgyűlése New York-ban, 1989. november 20-án. Magyarországon kihirdette 1991. évi LXIV. törvény.)
15. ENSZ Gyermekjogi Egyezmény, 12. cikk. (Elfogadta az ENSZ Közgyűlése New York-ban, 1989. november 20.)
16. Európai Unió Alapjogi Chartája
17. Explanatory Report to the Convention on Contact concerning Children. II. 6.-10. (Strasbourg, 15.V.2003.)
18. 17. számú Irányelv a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról.
19. 4/2003. számú PJE határozat.
20. 995/B/1990. AB határozat.
21. 3047/2013. (II. 28.) AB határozat.
22. 3018/2016. (II. 2.) AB határozat.
23. 067/2021. (II. 24.) AB határozat.
24. 3067/2021. (II. 24.) AB Határozat. A Szekszárdi Törvényszék 12.Pkf.20.301/2020/3. számú végzése és a Paksi Járásbíróság 5.Pk.50.023/2020. számú végzése elleni alkotmányjogi panasz (kapcsolattartás végrehajtása).

Felhasznált internetes források

1. Alapvető jogok biztosa a gyermekvédelmi közvetítői eljárásról. Letöltés helye: [Az alapvető jogok biztosa a gyermekvédelmi közvetítői eljárásról - Közlemények - AJBH](#)
2. A magyar bíróságok élen járnak az alternatív vitarendezésben – Újabb családjogi ügyekben kap szerepet idén a bírósági közvetítés. In: Jogi Fórum (OBH) Letöltés helye: [A magyar bíróságok élen járnak az alternatív vitarendezésben - Újabb családjogi ügyekben kap szerepet idén a bírósági közvetítés - Jogi Fórum \(jogiforum.hu\)](#)
3. *Custody Orders and Changes of Custody During the Pandemic* - Ministère de la justice. Letöltés helye: [Custody Orders and Changes of Custody During the Pandemic - Ministère de la justice \(gouv.qc.ca\)](#)
4. *Eurostat report: EU crude divorce rate on the rise*. Letöltés helye: [EU crude divorce rate on the rise - Products Eurostat News - Eurostat \(europa.eu\)](#)
5. Gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó határozatok végrehajtása - Több kérelem is érkezett. Letöltés helye: [Gyermekkel való kapcsolattartásra vonatkozó](#)

[határozatok végrehajtása - Több kérelem is érkezett | Magyarország Bíróságai \(birosag.hu\)](#)

6. *Ministère de la Justice's website: Family mediation - Negotiating a fair agreement.*
Letöltés helye: [Family mediation - Negotiating a fair agreement - Ministère de la justice \(gouv.qc.ca\)](#)
7. *Rapport Final. SONDAGE SUR LES SERVICES DE MÉDIATION FAMILIALE AVRIL 2017 RAPPORT FINAL PRÉSENTÉ AU MINISTÈRE DE LA JUSTICE.*
Letöltés helye: [Rapport SOM Mediation VF.pdf \(gouv.qc.ca\)](#)
8. RÓZSÁS Eszter: A gyermekjogok tartalma, érvényesülése és védelme, Doktori (PhD) értekezés, Pécs, 2008. Letöltés helye: [rozsas_eszter_phd_ert \(pte.hu\)](#)
9. Soma KÖLCSÉNYI: *Family law in Hungary: overview.* Letöltés helye: [Family law in Hungary: overview | Practical Law \(thomsonreuters.com\)](#)
10. Trianon hatása a házasságok és válások alakulására. In: Országgyűlési könyvtár. 2020. Letöltés helye: [Trianon hatása a házasságok és válások alakulására | Országgyűlési Könyvtár \(ogyk.hu\)](#)
11. Visontai-Szabó Katalin PhD: Szülő – gyermek kapcsolattartás végrehajtása koronavírus járvány idején. Letöltés helye: [Szulo-gyermek-kapcsolattartas-vegrehajtas-koronavirus-jarvany-idejen-Ujvidek-2020-FORMAZOTT.pdf \(gov.hu\)](#)
12. WHO hivatalos oldala. Letöltés helye: [IHR Emergency Committee on Novel Coronavirus \(2019-nCoV\) \(who.int\)](#)

Egyéb felhasznált források

1. A Kúria Kfv. VI.38.356/2019/2. számú végzése elleni alkotmányjogi panasz (nagyszülői kapcsolattartás szabályozása).
2. 2020. T/8016. számú törvényjavaslat az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról.
3. *American Academy of Matrimonial Lawyers (AAML) and the Association of Family and Conciliation Courts (AFCC)*
4. Alkotmánybírósági összefoglaló a 2021. 1. negyedévi ügyforgalmi és statisztikai adatokról.
5. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról. (2010.)
6. *Guide to the International Social Service (ISS).*

7. KSH adatszolgáltatás.
8. *Lüderitz – Dethloff* [1 BvR 1620/04] számú német Alkotmánybírósági döntés.
9. T/8016. számú törvényjavaslat az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról.
10. Szakmai gyakorlat, saját anyag.